

D. K. - 21 2002
Zmiana treści

MEMORIAL

General Marii Wittek

+
KUDELSKA Stefania

POW
AK
KG

ps. "Hemmel"

(1890 - 1944)

183 | WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 183 / KSK
KUDELSKA Stefania

I/1. Relacja 4 k.

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne

VI. Fotografie p. 1 a p. 2 II

I₁₁ Relacja wstawiwa

- Relacja o Stefanii Kudelskiej, rkp. (osg.), k. 4 s. 1-4.

Inspektorka Stefania Kudelska

Wprowadziła się w 1890r .....

Od 1910 r brała udział w pracach oświatowych, sama uczestniczyła na Tajne Kursy Naukowe w W-wie. Na skutek zagrożenia ze strony „Ochrocy” w 1912 r przeniósła się do Krakowa, gdzie studiowała, pracowała na kursach Uniwersytetu Ludowego, a w 1913 r. wstąpiła do Koła Kobiet - Krakowskiego, Żeńskiego Oddziału Zwizku Strzeleckiego. Przybrała tam pseudonim „Hanka” i przeszła przeszkolenie w Służbie Sanitarnej i interdyscyplinarnej ukończyła kurs podoficerski i wyższy kurs oficerski Z. S. W 1914 r została komendantką plutonu w Kole Kobiet. W pierwszych dniach sierpnia wyszła z Krakowa, na „etapie” w Jedynowie pełniła funkcje

Gospodarce, ale wkrótce rozpoczęła pracę
wypiadowo - kurierską w Naczelnym Dowód-
stwie Legionów. Została awansowana jenore
w 1914 r., a po zwolnieniu w kwietniu 1915 r
wstąpiła do POW, gdzie była członkiem
kw. „Oddziału Lotnego”. Od stycznia 1920 r
pełniła w stopniu ppor. służbę w 4 Oddz.
Dowództwa ¹⁹³ II Dywizji Piechoty. W 1922 r
pracowała w Delegaturze Bezpieczeństwa RP
w Kijowie (w dziale opieki). W końcu tego
roku wróciła do Warszawy. Była
współzałożycielką Komitetu Społecznego
PK do OK i Klubu Starszych Instruktorek.
W latach 1924 - 1927 działała j. instruktorka ^(?)
na terenie Wilna i Grodna, w 1928 r
zawieszona jako referentka Okręgowego
Urzędu WF i PW i bardzo czynnie uczest-
niczyła w organizacyjnych i wy-

chronawczych pracach OPWK do Ok.

W 1934 r została przeniesiona do centralnego PU WF i PW na stanowisko instruktorki (?)

w Centrum Wychowania Wojskowego

Kobiet i jejese w tym roku objęła

redakcją miesięcznika "Dla Przyjaciółki"

Od 1935 r ~~jako senator RP~~ pracowała

w Komisjach - wojskowej, oświatowej

i opieki społecznej, w 1938 została

wybrana posłem na Sejm. RP.

We wrześniu 1939 r powołana do czynnej

służby brała udział w przygotowaniach

Organizacyjnych Ochotniczego Batalionu

Kobiecego PSW we Lwowie. W listopadzie 1939 r

przejechała do Warszawy, a zaprzysiężenie

w SIP była pracownikiem koncepcyjnym

rozgarnięcia wziętych z odzwyczajenia

Polskich Sił Zbrojnych.

Powstanie Warszawskie zakończyło się
w domu, gdzie szukała pomocy matki
i chorym. 12 sierpnia 1944r ~~zmarła~~
została ciężko ranna przez i zmarła
bez pomocy lekarskiej.

II Materiały uzupełniające relację

- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej oprac. przez E. Zawacką i D. Kramp, 2005r. ^{wydruk} k. 4 s. 1-4
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej oprac. przez A. Mikulską wydruk, k. 4 s. 5-8
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej przesłany przez J. Dufret 24 VI 2005r., wydruk, k. 3 s. 9-11
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej przesłany przez M. Sulej i W. Miastel 11 VII 2003r., wydruk, k. 6 s. 12-17
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej przesłany przez A. Cieślak 22 VI 2005r., wydruk, k. 2 s. 18-19
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej, kopia, k. 4 s. 20-23 (2 egz)
- Biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej, "Polski Słownik Biograficzny" t. XVI s. 68, kopia, k. 2 s. 28-29

rozkazu KN POW roztoczyła opiekę nad internowaną w Modlinie grupą peowiaków. ~~Te~~ służbę potrafiła połączyć z pracą oświatową. W listopadzie tr. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców i następnie pracowała w żandarmerii POW. W styczniu 1919, przeniesiona do Krakowa, ~~tam~~ zorganizowała sekcję kurierską w Oddziale II Naczelnego Dowództwa, a we wrześniu tr. przeszła do dyspozycji KN III POW na Ukrainie, pełniąc funkcję najpierw komendanta Okręgu Płoskirowskiego POW, potem służąc jako oficer wywiadu kolejno w Oddziale II Dowództwa 12 DP, Dowództwa 6 Armii i w ekspozyturze Oddziału II Naczelnego Dowództwa.

Stefania Jadwiga Kudelska Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z 17 V 1922 (Adj. Gen. L. 13388 VM) została odznaczona z b. Oddziałów Detaszowanych Legionów Polskich Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari z nr. Krzyża 5975. Została także odznaczona Krzyżem I Brygady Legionów Polskich „Za wierną służbę” (1916), Krzyżem POW (1919), czterokrotnie KW (1922) za udział w akcji POW pod stacją Bąkowiec na linii kolejowej z Dęblińska do Radomia. We wniosku o to odznaczenie sporządzonym 4 listopada 1921 Jadwiga Barthel de Weydenthal (VM) pisała: *„W październiku 1918 r. przed akcją pod Bąkowcem przewozi ob. Kudelska broń, amunicję i materiały wybuchowe koleją do Radomia. W Dęblinie podczas rewizji wykazuje niezwykle zimną krew i odwagę, czym zmyliła czujność Niemców i dowiózłszy polecony sprzęt do miejsca przeznaczenia umożliwiła przeprowadzenie akcji.”* Z wnioskiem o odznaczenie jej KW za służbę kurierki Naczelnego Dowództwa WP od 20 X 1918 do 25 IV 1920 wystąpił w dniu 4 V 1921 także szef Oddziału II Sztabu Generalnego WP pisząc: *„W tym czasie prócz innych zleceń i wyjazdów zafrontowych dokonała przedarcia się przez front Petlurowski w dn. 6. II. 19r. odbyła inspekcje placówek wywiadowczych w Równem i Szepietówce, następnie przedostała się przez front ukraińsko – bolszewicki i dn. 22. IV. dotarła do Kijowa, gdzie zaopatrzyła Centralę Wywiadowczą w pieniądze (40.000 karbowańców, 20. 000 kierenek (przewiezionych z Nacz. Dow. WP). Wziąwszy raporty wyruszyła w drogę powrotną i przez Równe, Brody i Zdołbunów, wszędzie zabierając raporty, przybyła dn. 22. V. 19 r. do Warszawy i zameldowała się w Nacz. Dow. W czasie drogi była niejednokrotnie aresztowana, ostatecznie uszła nie tracąc ani pieniędzy ani raportów. Odwaga, pogarda śmierci i gotowość ryzykowania sobą czynią ją godną odznaczenia.”* Była także odznaczona KNzM (1931), Krzyżem Legionowo-Peowiackim, SrKZ, Medalem za Wojnę, Honorową Odznaką Komendancką PW oraz Brązowym Medalem „Za długoletnią służbę”.

Po wojnie w ramach ujednoczenia statusu wojskowego kobiet została włączona do ewidencji OLK, awansowana do stopnia ppor. OLK. Od 1 XII 1921 do 31 I 1922 pracowała, bez ściśle określonej funkcji, w Komisji Likwidacyjnej OLK. Po demobilizacji kobiet pracowała od lutego 1922 do stycznia 1923 jako urzędniczką Delegatury Rządu RP ds. Repatriacji w Kijowie, tam organizując opiekę nad więźniami Polakami. Powróciwszy do Warszawy pracowała w Zarządzie Głównym ZS¹ kontynuując jednocześnie studia na WWP. W 1922 włączyła się do rodzącego się ruchu PWK jako członkini Komitetu Społecznego PKdOK. Brała czynny udział w pracach przygotowawczych do stworzenia programu szkolenia wojskowego kobiet w okresie pokojowym. Po utworzeniu PUWFiPW w 1927 była najpierw referentką Sekcji WF i PWK przy Okręgowym Urzędzie WF i PW DOK I, potem w 1934 przeniesiona jako instruktorka PWK w stopniu inspektorki do Centrum Wyszko-
 lenia Wojskowego Kobiet. Od tego roku była kierowniczką Wydziału Propagandy KN PWK, współpracując z redakcją miesięcznika „Dla Przyszłości”. We wrześniu 1935 została powołana z listy państwowej do Senatu RP IV kadencji tam działając w komisjach wojskowej, oświatowej i społecznej. W 1938 posłanka do sejmu RP V kadencji z listy Ozonu, nadal czynna w tychże komisjach. Należała do licznych organizacji kombatanckich, m.in. członkini Zarządu Głównego FIDAC. Należała do Polskiego Towarzystwa Teozoficznego oraz do wolnomularstwa (łóża „Orzeł Biały”, następnie łóża „Św. Graala”).

Po wybuchu II wojny światowej ewakuowana z Warszawy do Lwowa, gdzie należała do Kobiecego Batalionu PSW, wchodzącego w skład lwowskiej Brygady Obrony Narodowej. Po kapitulacji Lwowa wróciła do Warszawy w listopadzie 1939. Była czynna jako wiceprzewodnicząca Komitetu Samopomocy Społecznej w RGO. Od 1942 referentka Szefostwa WSK KG AK w stopniu kapitana. Odznaczona KAK.

Zginęła 12 VIII 1944 podczas Powstania Warszawskiego pod gruzami zbombardowanego domu przy ul. Leszno, gdzie niosła pomoc rannym i chorym. Jej symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim w wspólnym grobie członkiń PWK, kwatera 329.

APAK, T. 183/WSK; CAW, ap. 2128, VM 25-1836, KN 16.IX.1931, KW 63/K-5272 (Kudelska S.), Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich: Bobrowska B., Wspomnienia z okresu I wojny światowej 1914-1918, rkps., sygn. 13139/II, k. 82; GISZ (akta Biura Kapituły VM) sygn. I.302.17.58,

poz. 13, POW-KN-3-443 (odpis legitymacji S. Kudelskiej jako komendanta Okręgu Płoskirowskiego POW); Dz. Pers. MSWojsk., nr 56 z 16 XII 1922; nr 59 z 30 XII 1922; nr 1 z 4 I 1923;

Album-skorowidz Senatu i Sejmu..., s.193, 218 (fot); Chajm L., *Wolnomularstwo w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1975, s. 449; Cieślak, *OLK...*, s. 89-90; Dufurat, *Kobiety...*, passim; Filipow K., *Order Virtuti Militari 1792-1945*, Warszawa 1990, s. 115; Hass L., *Masoneria polska XX wieku. Losy, loże, ludzie*, Warszawa 1993, s.232; tenże, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 259; Januszczak J., *Dziś mówię ludziom, co mówiłam Bogu...*, Gdynia 2002, s. 42, 60; *Kawalerowie VM...*, Polak, s. 206; *Kobieta i świat polityki .....*, s. 54; *Kto był kim...*, s. 525 (fot); **Kudelska H. S.**, *Mobilizacja Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie*, w : *Wierna służba .....*, s. 41-46; **taże**, *Na etapie w Jędrzejowie*, w : *Wierna służba .....*, s. 150-154; **taże**, *Peowiaci w Modlinie*, w : *Służba Ojczyźnie ...*, s. 118-120; **taże**, *Praca kobiet w Związku Strzeleckim przed wojną*, w: *Wierna służba ...*, s. 3-6; *Obrona Lwowa. 1 – 22 listopada 1918 r.*, t. 1, Warszawa 1991, s. 107, 143, 146, 147, t. 2., Warszawa 1993, s. 192, 389, 548, 561, 597, 602, 607; Monsiorska, *Album...*, s. 26-289; Mycielska D., Zawadzki J., *Senatorowie w latach II wojny światowej*, Warszawa 1996; Pełczyńska W., *Kobieta w walce o niepodległość*, w: *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918-1928*, Warszawa 1933, s. 871; Peplowski A., *Wywiad w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920*, Warszawa 199, s.122, 123; Perkowska U.: *Studentki Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1894-1939. W stulecie immatrykulacji pierwszych studentek*. Kraków 1994, s. 193, 211; *PSB*, t. 16, Wrocław 1971, s. 100-101, biogram Stefanii Jadwigi Kudelskiej w oprac. red.; *Sejm i Senat 1939 (informator osobowy)*, Przekrój – miesięcznik poświęcony sprawom Polski, 1939 nr 1 (5); *Sł. uczestniczek...*, s. 225; *Służba Polek...*, cz. 2, s. 15, 23, 36, cz. 4, s. 84, 406, cz. 5, s. 15, cz. 8, passim; Śliwa M., *Udział kobiet w wyborach i ich działalność parlamentarna*, w: *Równe prawa i nierówne szanse. Kobiety w Polsce międzywojenne*. Zbiór studiów pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, Warszawa 2000, s. 53, 59; „Świat” 1938, nr 44, s. 8 [fot.]; *W obronie dzieci i młodzieży w Warszawie*, zbiór pod red. J. Tazbira, Warszawa 1975 s. 29; Wesołowski, *Order VM...*, s. 478; Zawacka E., *Czekając na rozkaz...*, passim; Zieleniewski L., *Sejm i Senat 1938-1943. V Kadencja*, Warszawa 1939, s. 195 (i fot.), 318, 320,325; Ziemiański, *Praca kobiet ...*, s. 8, 94, 99, 211, 213, 246-247.

Kudelska

Stefania Jadwiga Kudelska

zawód?

Urodziła się 16 sierpnia 1890r. w Warszawie jako córka Leona Waleriana i Petroneli z Orłowskich.

rodzinstwo

W 1901r. rozpoczęła naukę w klasie wstępnej II Rządowego Gimnazjum Żeńskiego w Warszawie, które opuściła w lutym 1905r. w czasie strajku szkolnego. W dobie rewolucji 1905r. uczestniczyła w strajku szkolnym i w tajnym nauczaniu prowadząc komplety dla dzieci ze szkół miejskich. Na jesieni 1905r. wstąpiła do klasy czwartej 7-klasowej Żeńskiej Szkoły Średniej Jadwigi Kotwickiej, którą ukończyła w 1909r. W 1910r. zdała jako eksternistka egzamin nauczycielski w II Rządowym Gimnazjum Żeńskim, po czym podjęła naukę na kierunku przyrody w Towarzystwie Kursów Naukowych. W 1911r. przeniosła się na II rok Wyższych Żeńskich Kursów Pedagogicznych Leonii Rudzkiej.

Kontynuacja nauki do 1909r.

Wojna

W latach 1907 – 1909 należała do Związku Młodzieży Postępowej, a następnie, do 1912r., do Związku Młodzieży Socjalistycznej i do PPS.

1909-1912

Zagrożona ze strony Ochrony w maju 1912r. wyjechała do Krakowa, gdzie podjęła studia na Wydziale Przyrodniczym UJ. Przerwała je latem 1914r. Po przyjeździe do Krakowa włączyła się w wir pracy społecznej i niepodległościowej. W czerwcu 1912r. wstąpiła do PPSD Galicji i Śląska Cieszyńskiego. W latach studiów pracowała społecznie w Uniwersytecie Ludowym im. A. Mickiewicza. Od kwietnia 1913r. należała do Związku Młodzieży Postępowo – Niepodległościowej „Promień”, z którego w dniu 7 lutego tego roku przeszła do Związku Strzeleckiego. W Związku Strzeleckim, a następnie w POW używała pseudonimów – Hanna, Śreniawska, Leszczyńska, Jabłonowska. Przeszła przeszkolenie sanitarne oraz ukończyła kurs podoficerski i niższy kurs oficerski. Już w lutym 1913r. została komendantką sekcji w Kole Kobiet krakowskiego Związku Strzeleckiego, a jesienią tego roku komendantką II plutonu kobiecego. Była dowódcą wymagającym i odpowiedzialnym. Każde wyznaczone zadanie wypełniała z oddaniem przekazując podkomendnym przeświadczenie, że każda praca jest jednakowo ważna dla wspólnej sprawy. W czasie wakacji 1914r. z ramienia Polskiego Skarbu Wojskowego uczestniczyła w działalności propagandowej przewożąc „bibułę” niepodległościową do nadgranicznych miejscowości Królestwa Polskiego.

przerwanie studiów lat 1914

Po wybuchu wojny, w sierpniu 1914r. została zmobilizowana i w ramach oddziału żeńskiego Związku Strzeleckiego zorganizowała dla strzelców intendenturę w Oleandrach oraz etapowe kuchnie żołnierskie w Jędrzejowie. Miała w tym okresie pod swoją komendą ponad 100 ochotniczek. 12 września 1914r., po zlikwidowaniu etapu legionowego w Jędrzejowie, przeszła do służby kurierskiej w Oddziale Wywiadowczym I Brygady. W listopadzie została aresztowana przez Rosjan podczas przekraczania frontu. Do końca kwietnia 1915r. przebywała w więzieniach rosyjskich w Kielcach i w Warszawie. Po

zwolnieniu natychmiast zgłosiła się do dyspozycji Komendy Polskiej Organizacji Wojskowej w Warszawie i ^{przez} krótko do ^{początku} sierpnia 1915r., służyła w Oddziale Lotnym POW. Od października 1915r. do marca 1917r. prowadziła Sekcję Intendentury POW w Warszawie, a od 1 sierpnia 1916r. do 1 stycznia 1917r. także kancelarię i archiwum Komendy Naczelnej POW. Od 19 marca do 2 lipca 1917r. prowadziła też Klub „Piechura”. Od 1 września 1917r. do 1 maja 1918r. pracowała w służbie łączności POW, a następnie w żandarmerii POW. W lutym 1918r. z rozkazu KN POW roztoczyła opiekę nad internowaną w Modlinie grupą polaków. Z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Internowanym, a później także we współpracy z Patronatem nad Więźniami, przez 8 miesięcy zaopatrywała grupę około 40 więźniów ^{ideowych} w Modlinie, m.in. Walerego Sławka, Stanisława Thugutta i Wacława Jędrzejewicza. Wykazała się ogromną odwagą w przygotowaniu, niedoszłej do skutku, ucieczki więźniów modlińskich. Służbę w POW zakończyła 12 listopada 1918r.

Od jesieni 1915r. należała także do Ligi Kobiet, Koła Pomocy dla Legionistów oraz do Junactwa, a następnie do ZHP.

Różnorodną działalność niepodległościową potrafiła łączyć z pracą w szkolnictwie. Pracowała w Warszawie jako nauczycielka, m.in. od 1916r. do 1919r. jako kierowniczka Ogniska Kursów dla Dorosłych na Pradze, a od 10 listopada 1918r. jako nauczycielka w prywatnym gimnazjum żeńskim.

W styczniu 1919r. rozpoczęła służbę w Oddziale II Naczelnego Dowództwa w Krakowie, gdzie jej zadaniem było zorganizowanie sekcji kurierskiej. W okresie tym, wiosną 1919 r., w czasie podróży kurierskiej do Kijowa przyczyniła się waleń do uchronienia KN III przed „wsypą”. Píše o tym I. Ziemiański „ W Kijowie w końcu kwietnia 1919r. Kom. Nacz. 3 została zdradzona przez prowokatora Garosa-Rokickiego, który przez pewien czas był oficerem w Nacz. Dow. W. P. Na szczęście z jego przybyciem do Kijowa zbiegł się przyjazd dwóch kurierów z Nacz. Dow. : Stefani Kudelskiej i Reny Boguszewskiej, które ostatecznie zdołały zdemaskować osobę prowokatora. „

We wrześniu tego roku przeszła do dyspozycji Komendy Naczelnej III POW na Ukrainie. W listopadzie 1919r. Została awansowana na stopień porucznika.

Od stycznia 1920r. służyła jako oficer wywiadu w Oddziale II Dowództwa 12 DP. Przez 3 miesiące, wiosną tego roku, pełniła funkcję komendanta Okręgu Płoskirowskiego POW prowadząc wywiad aż po Odesę. Od 1 września 1920r. służyła jako oficer wywiadu w randze podporucznika Legii Kobiecej w Oddziale II Dowództwa 6 Armii, następnie w ekspozyturze Oddziału II Naczelnego Dowództwa. Od 1 grudnia 1921r. do 31 stycznia 1922r. pracowała także, bez ściśle określonej funkcji, w Komisji Likwidacyjnej OLK. Od marca 1922r. do 15 stycznia 1923r. pracowała jako urzędniczka w Delegaturze Rządu RP ds. Repatriacji w Kijowie. Organizowała opiekę nad więźniami – Polakami przebywającymi w więzieniach na Łukianówce i w kijowskim więzieniu GPU.

awansowana na porucznika
awansowana na porucznika XI 1919

S
Obr. Wm WFi PA

Po powrocie do Warszawy włączyła się do akcji przysposobienia kobiet do obrony kraju. Była współzałożycielką PWK i instruktorką tejże. Do pracy tej wniosła cały swój zapał i energię. Od 1 listopada 1928/ była referentką Sekcji PWK i WF Kobiet przy DOK I. W 1934r. została przeniesiona do Państwowego Urzędu WF i PW na stanowisko instruktorki w Centrum Wyszkożenia Wojskowego Kobiet. W tym samym roku objęła redakcję miesięcznika „Dla Przyszłości”.

Dot. 1934r

Pomimo tak wielu zajęć postanowiła w latach 1924 – 1927 podjąć studia w Szkole Nauk Politycznych i na Studium Pracy Społeczno – Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Naturalną kontynuacją aktywnej pracy niepodległościowej i społecznej było zaangażowanie w działalność polityczną. Dowodem tego był udział w pracach Senatu RP IV kadencji dokąd została powołana we wrześniu 1935r. z listy państwowej. Brała udział w pracach komisji wojskowych, oświatowych i społecznych, będąc zarazem członkiem Państwowej Grupy Oświatowej.

gł. Senatu

W 1938r. została wybrana posłanką do Sejmu RP V kadencji z listy Obozu Zjednoczenia Narodowego. Pracowała w komisjach: budżetowej, oświatowej, i wojskowej oraz pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej.

Nigdy nie zapomniała o dawnych towarzyszkach walk występując we władzach Związku Legionistek Polskich oraz należąc do licznych kobiecych organizacji kombatanckich. Była także członkiem Zarządu Głównego Unii Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, członkiem Zarządu Głównego Związku Strzeleckiego, członkiem prezydium Rady Naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego, członkiem Rady Ubezpieczalni Społecznych przy Ministerstwie Wyznań i Oświecenia Publicznego oraz, w 1938r., członkiem Komitetu Wykonawczego Kongresu Społeczno-Obywatelskiego Pracy Kobiet.

Należała do Polskiego Towarzystwa Teozoficznego oraz do wolnomularstwa (łoża „Orzeł Biały”, następnie loża „Św. Graala”).

W dniu 10 stycznia 1922r. Została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1,2,3 i 4 za służbę kurierki Naczelnego Dowództwa WP oraz za udział w akcji POW pod stacją Bąkowiec na linii kolejowej z Dębina do Radomia.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. (Adj.Gen. L. 133388 VM) została odznaczona z b. Oddziałów Detaszowych Legionów Polskich, jako szeregowiec Kudelska Hanna, orderem wojennym Virtuti Militari (l.k. 5975).

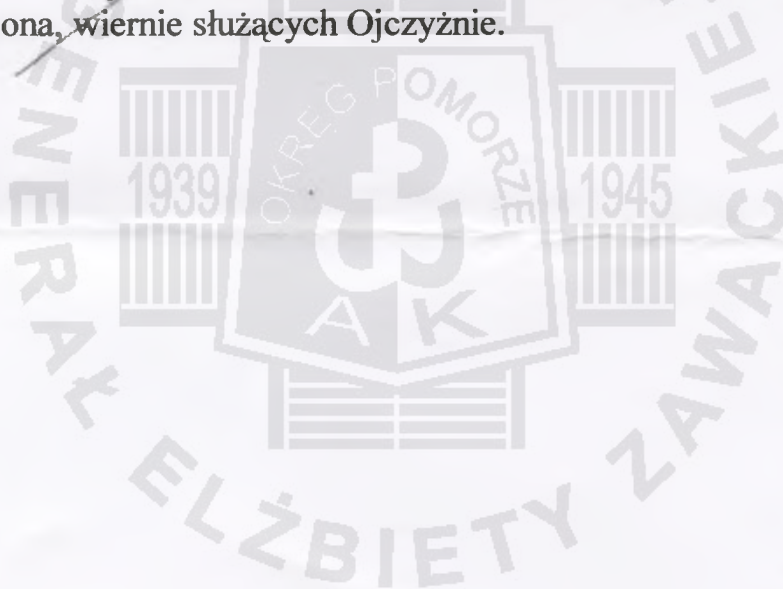
Była także odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami (w dniu 16 września 1931r.), Krzyżem I Brygady Legionów Polskich „Za wierną służbę” (w dniu 6 sierpnia 1916r.), Krzyżem POW (w dniu 6 sierpnia-1919r.), Krzyżem Legionowo - Peowiackim , Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem za Wojnę, Honorową Odznaką Komendancką PW oraz Brązowym Medalem „ Za długoletnią służbę”.

2

O nieustannym patriotycznym zaangażowaniu świadczy jej postawa w czasie II wojny światowej. We wrześniu 1939r. została ewakuowana z Warszawy i znalazła się we Lwowie, gdzie wstąpiła do ochotniczego batalionu kobiecego wchodzącego w skład lwowskiej Brygady ON. Po powrocie do Warszawy w listopadzie 1939r. Pracowała w RGO oraz jako wiceprzewodnicząca Komitetu Samopomocy Społecznej w Okręgu VIII przy ul. Zagórnej. W konspiracji, już w stopniu kapitana, pełniła funkcję referentki w Szefostwie WSK Oddziału Organizacyjnego KG AK.

Zginęła podczas Powstania Warszawskiego, w dniu 12 sierpnia 1944r., pod gruzami zbombardowanego domu przy ul. Leszno, gdzie niosła pomoc rannym i chorym. Jej symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim (kw.329).

Stefania Kudelska całym swoim życiem zaświadczyła o bezgranicznym oddaniu sprawie kraju. Naczelnym celem jej postępowania było przyczynienie się do wyzwolenia ojczyzny spod panowania zaborców, następnie praca przy umacnianiu państwowości Polski i wreszcie walka z okupantem niemieckim. Odwaga i konsekwencja w działaniu została doceniona. Była wzorem dla innych, tak jak ona, wiernie służących Ojczyźnie.

KUDELSKA Stefania Jadwiga (1890 – 1944), ps. „Hanna”

[fotografia młodzieńcza w Ziemiańskim; fot. posłanki w „Świecie” 1938; oraz w Słowniku uczestniczek walk o niepodległość..., s.224.]

Stefania Kudelska urodziła się 16 sierpnia 1890 r. w Warszawie jako córka Waleriana i Petroneli z Orłowskich. W latach 1912-1914 studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podczas studiów w 1912 r. związała się z Organizacją Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Promień” i Polską Partią Socjalno-Demokratyczną. W kwietniu 1913 r. wstąpiła do Związku Strzeleckiego i ukończyła kurs przeszkolenia wojskowego. Od lutego 1913 r. była kierowniczką sekcji w Oddziale Żeńskim ZS w Krakowie, a od jesieni 1913 r. komendantką II plutonu żeńskiego ZS. Wiosną 1914 r. uczestniczyła ze swym plutonem w ćwiczeniach polowych Związku Strzeleckiego. Latem 1914 r. brała udział w pracach na rzecz Polskiego Skarbu Wojskowego w Krakowie, m. in. przewożąc „bibułę” z Krakowa za kordon Królestwa Kongresowego.

Z chwilą wybuchu wojny, 2 sierpnia 1914 r. na rozkaz komendanta okręgu krakowskiego Ryszarda Trojanowskiego, rozpoczęła mobilizację Oddziału Żeńskiego ZS i prace przygotowawcze intendenty w Oleandrach. Prowadziła też szkolenie zwerbowanych ochotniczek. Następnie została skierowana do komendy etapu legionowego w Jędrzejowie z przydziałem do intendenty. We wrześniu 1914 r. otrzymała przydział do Oddziału Wywiadowczego 1 pułku piechoty Legionów jako kurierka. W listopadzie 1914 r. aresztowana przez Rosjan przy przekraczaniu frontu, przebywała w więzieniu rosyjskim w Kielcach, a potem w Warszawie. Po uwolnieniu wstąpiła do POW i od 13 lipca do 5 sierpnia 1915 r. pozostawała do dyspozycji Oddziału Lotnego, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach wojsk rosyjskich. Zajmowała się przenoszeniem broni i materiałów wybuchowych oraz wywiadem. Posługiwała się pseudonimami: „Hanna”, „Jabłonkowska”, „Szreniawska” i „Leszczyńska”. Od października 1915 r. do listopada 1916 r. zarządzała intendenturą Koła Pomocy dla Legionów, a od sierpnia 1916 do stycznia 1917 pracowała w kancelarii i archiwum Komendy Naczelnej POW, następnie prowadziła Klub Piechura. Od września 1917 do maja 1918 r. działała w służbie łączności i wywiadzie Wydziału Wywiadowczego POW. Od jesieni 1918 r. kierowała sekcją wywiadowczą Oddziału Żeńskiego POW. W tym czasie współpracowała również z Ligą Kobiet Pogotowia Wojennego.

W listopadzie 1918 r. brała czynny udział w rozbrajaniu Niemców oraz w przygotowaniu akcji uwolnienia więzionych w twierdzy Modlin oficerów Komendy Naczelnej POW, wielokrotnie jeżdżąc tam i nawiązując kontakty z więźniami. Po rozbrojeniu okupantów, od 15 listopada pełniła

służbę w Żandarmerii POW. W styczniu 1919 r. została odkomenderowana do sekcji kurierskiej Oddziału II Naczelnego Dowództwa jako kurierka i kierownik sekcji. W tym czasie przekroczyła linię frontu i w dniu 6 lutego 1919 r. odbyła inspekcję placówek wywiadowczych w Równem i Szepetówce, a następnie przedarła się przez front ukraińsko-bolszewicki i 22 kwietnia dotarła do Kijowa, gdzie zaopatrzyła KN 3 w pieniądze. 22 maja wróciła do Warszawy i zameldowała się w Naczelnym Dowództwie. Od września do grudnia 1919 r. była komendantką Okręgu Płoskirowskiego POW. W styczniu 1920 r. otrzymała przydział do Oddziału II Dowództwa 12 Dywizji Piechoty, gdzie do września pełniła funkcję oficera wywiadu w Sztapie Dywizji, a następnie objęła służbę w randze podporucznika w 6 Armii, wreszcie w ekspozyturze Oddziału II Naczelnego Dowództwa. W ramach ujednoczania statusu wojskowego kobiet została włączona do ewidencji Ochotniczej Legii Kobiet i awansowana do stopnia podporucznika OLK. Brała czynny udział w pracach przygotowawczych nad stworzeniem programu wojskowego wyszkolenia kobiet w okresie pokoju. W zimie 1921/1922 r. weszła w skład Komisji Likwidacyjnej OLK, a od lutego 1922 r. do marca 1923 r. był urzędniczką Delegatury Rządu RP w Kijowie.

Po zakończeniu wojny, dekretem NPiNW z 17 maja 1922 r. ogłoszonym w Dz.Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 stycznia 1923 r. Stefania Kudelska została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego *Virtuti Militari* V klasy, Krzyż nr 5975. Za działalność niepodległościową otrzymała także Krzyż Niepodległości z Mieczami, Złoty Krzyż Zasługi oraz – czterokrotnie – Krzyż Walecznych.

Po powrocie do kraju brała czynny udział w akcji przysposobienia kobiet do obrony kraju: była współzałożycielką PWK, instruktorką tejże, od listopada 1929 r. do października 1935 r. kierowniczką referatu WF i PWK w DOK I w Warszawie, później w Państwowym Urzędzie WF i PW w Wydziale WF i PW Kobiet. W latach 1935-1938 była senatorką IV kadencji Sejmu i Senatu RP, a w latach 1938-1939 jedyną posłanką w Sejmie V kadencji.

Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 r. wyjechała z Warszawy do Lwowa, gdzie służyła w ochotniczym kobiecym batalionie Lwowskiej Brygady Obrony Narodowej pod dowództwem Halszki Wasilewskiej. Po powrocie do Warszawy pracowała w RGO, była wiceprzewodniczącą Komitetu Samopomocy Społecznej w Okręgu VIII przy ul. Zagórnej. Zaangażowała się w działalność konspiracyjną, pracując jako referentka w Szefostwie WSK KG AK.

Zginęła w Powstaniu Warszawskim 12 sierpnia 1944 r. na ul. Leszno w zbombardowanym domu. Ma symboliczny grób na Cmentarzu Powązkowskim w kwaterze 329. Nazwisko Stefanii Kudelskiej znajduje się wśród 150 innych na tablicy pamiątkowej w Gmachu Senatu RP, poświęconej pamięci poległych, pomordowanych i zmarłych w czasie II wojny światowej.

BIBLIOGRAFIA

CAW: AP 1270, 2128, KW 63/K- 5272, VM 25-1836; Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich: Bobrowska B., Wspomnienia z okresu I wojny światowej 1914-1918, rkps., sygn. 13139/II, k. 82; *Album skorowidz Senatu i Sejmu kadencji 1935-1940*, s. 218; „Diariusz Senatu RP”, lipiec 1999; Dufurat, *Kobiety...*, passim; **Kudelska S.**, *Mobilizacja Oddziałów Żeńskich Związku Strzeleckiego w Krakowie*, w: *Wierna Służba...*; **taż**, *Na etapie w Jędrzejowie*, w: *Wierna Służba...*; **taż**, *Peowiacy w Modlinie*, w: *Służba Ojczyźnie...*; **taż**, *Praca kobiet w Związku Strzeleckim przed wojną*, w: *Wierna Służba...*; Mycielska D., Zawadzki J., *Senatorowie w latach II wojny światowej*, Warszawa 1996; Perkowska U.: *Studentki Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1894-1939. W stulecie immatrykulacji pierwszych studentek*. Kraków 1994, s. 193, 211; PSB t. XVI s. 100-101; Peptoński A., *Wywiad w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920*, Warszawa 199, s.122, 123; *Słownik uczestniczek...*, s.224 [fot.], 225; Śliwa M., *Udział kobiet w wyborach i ich działalność parlamentarna*, w: *Równe prawa i nierówne szanse. Kobiety w Polsce międzywojenne*. Zbiór studiów pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, Warszawa 2000, s. 53, 59; „Świat” 1938, nr 44, s. 8 [fot.]; *W obronie dzieci i młodzieży w Warszawie*, zbiór pod red. J. Tazbira, Warszawa 1975 s. 29; *Wierna Służba...* passim; Zawacka E., *Czekając na rozkaz...*; Zieleniewski L., *Sejm i Senat*, Warszawa 1936; Ziemiański, *Praca kobiet...*, passim.

Stefania Jadwiga KUDELSKA - MS 11 X 403

Córka Leona Waleriana i Petroneli z Orłowskich. Urodziła się 16 sierpnia 1890 r. w Warszawie. W 1901 r. rozpoczęła naukę w klasie wstępnej II Rządowego Gimnazjum Żeńskiego w Warszawie, które jednak opuściła w lutym 1905 r. w czasie strajku szkolnego. W dobie rewolucji 1905 r. uczestniczyła w strajku szkolnym i w tajnym nauczaniu prowadząc komplety dla dzieci ze szkół miejskich. Na jesieni 1905 r. wstąpiła do klasy czwartej 7-klasowej Żeńskiej Szkoły Średniej Jadwigi Kotwickiej. Szkołę tę ukończyła w 1909 r. W 1910 r. zdała jako eksternistka egzamin nauczycielski w II Rządowym Gimnazjum Żeńskim, po czym podjęła naukę na kierunku przyrody w Towarzystwie Kursów Naukowych. W 1911 r. przeniosła się na II rok Wyższych Żeńskich Kursów Pedagogicznych Leonii Rudzkiej.

W latach 1907 – 1909 należała do Związku Młodzieży Postępowej, a następnie, do 1912 r., do Związku Młodzieży Socjalistycznej i PPS.

Zagrożona ze strony Ochrony, w maju 1912 r. wyjechała do Krakowa, gdzie podjęła studia na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przerwała je latem 1914 r. Po przyjeździe do Krakowa, w czerwcu 1912 r. wstąpiła do PPSD Galicji i Śląska Cieszyńskiego. W latach studiów pracowała społecznie w Uniwersytecie Ludowym im. Adama Mickiewicza. Od kwietnia 1913 r. należała do Związku Młodzieży Postępowo – Niepodległościowej „Promień” z którego w dniu 7 lutego tego roku przeszła do Związku Strzeleckiego. W Związku Strzeleckim, a następnie w POW używała pseudonimów – Hanna, Śreniawska, Leszczyńska, Jabłonowska. Przeszła przeszkolenie sanitarne oraz ukończyła kurs podoficerski i niższy kurs oficerski. Już w lutym 1913 r.

została komendantką sekcji w Kole Kobiet krakowskiego Związku Strzeleckiego, a jesienią tego roku komendantką II plutonu kobiecego. W czasie wakacji 1914 r. z ramienia Polskiego Skarbu Wojskowego uczestniczyła w działalności propagandowej przewożąc „bibułę” niepodległościową do nadgranicznych miejscowości Królestwa Polskiego.

Po wybuchu wojny, w sierpniu 1914 r. zorganizowała dla strzelców intendenturę w Oleandrach i etapowe kuchnie żołnierskie w Jędrzejowie. Miała w tym okresie pod swoją komendą ponad 100 ochotniczek. W dniu 12 września 1914 r., po zlikwidowaniu etapu legionowego w Jędrzejowie, przeszła do służby kurierskiej w Oddziale Wywiadowczym I Brygady. W listopadzie została aresztowana przez Rosjan podczas przekraczania frontu. Do końca kwietnia 1915 r. przebywała w więzieniach rosyjskich w Kielcach i w Warszawie. Po zwolnieniu, krótko, do początku sierpnia 1915r., służyła w Oddziale Lotnym POW. Od października 1915 r. do marca 1917 r. prowadziła Sekcję Intendentury POW w Warszawie, a od 1 sierpnia 1916 r. do 1 stycznia 1917 r. także kancelarię i archiwum Komendy Naczelnej POW. Od 19 marca do 2 lipca 1917 r. prowadziła też Klub „Piechura”. Od 1 września 1917 r. do 1 maja 1918 r. pracowała w służbie łączności POW, a następnie w żandarmerii POW. W lutym 1918 r. z rozkazu KN POW roztoczyła opiekę nad internowaną w Modlinie grupą peowiaków. Z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Internowanym, a później także we współpracy z Patronatem nad Więźniami przez 8 miesięcy zaopatrywała grupę około 40 więźniów ideowych w Modlinie, m.in. Walerego Sławka, Stanisława Thugutta i Wacława Jędrzejewicza. Uczestniczyła także w przygotowaniu niedoszłej do skutku ucieczki więźniów modlińskich. Służbę w POW zakończyła 12 listopada 1918 r.

Od jesieni 1915 r. należała także do Ligi Kobiet, Koła Pomocy dla Legionistów oraz do Junactwa, a następnie do ZHP.

Jednocześnie w tych latach pracowała w Warszawie jako nauczycielka, m.in. od 1916 do 1919 r. jako kierowniczka Ogniska Kursów dla Dorosłych na Pradze, a od 10 listopada 1918 r. jako nauczycielka w prywatnym gimnazjum żeńskim.

W styczniu 1919 r. rozpoczęła służbę w Oddziale II Naczelnego Dowództwa w Krakowie, gdzie jej zadaniem było zorganizowanie sekcji kurierskiej. We wrześniu tego roku przeszła do dyspozycji KN III POW na Ukrainie. Przez 3 miesiące (wiosną 1920 r.) pełniła funkcję komendanta Okręgu Płoskirowskiego POW prowadząc wywiad aż po Odessę. W okresie tym, wiosną 1919 r., w czasie podróży kurierskiej do Kijowa

przyczyniła się walcnie do uchronienia KN III przed „wsypą”. Pisze o tym Ignacy Ziemiański w „Pracy kobiet .....”: „W Kijowie w końcu kwietnia 1919 r. Kom. Nacz. 3 została zdradzona przez prowokatora Garosa-Rokickiego, który przez pewien czas był oficerem w Nacz. Dow. W. P. Na szczęście z jego przybyciem do Kijowa zbiegł się przyjazd dwóch kurjerek z Nacz. Dow.: Stefanii Kudelskiej i Remy Boguszewskiej, które ostatecznie zdołały zdemaskować osobę prowokatora. Komendzie Naczelnej udało się szczęśliwie przetrwać ten krytyczny okres. Trzeba było jedynie gruntownie zmienić skład Komendy Naczelnej i system konspiracji.”

W listopadzie 1919 r. została awansowana na stopień porucznika.

Od stycznia 1920 r. służyła jako oficer wywiadu w Oddziale II Dowództwa 12 DP, a od 1 września tego roku jako oficer wywiadu w randze podporucznika OLK w Oddziale II Dowództwa 6 Armii, następnie w ekspozyturze Oddziału II Naczelnego Dowództwa. Od 1 grudnia 1921 r. do 31 stycznia 1922 r. pracowała także, bez ściśle określonej funkcji, w Komisji Likwidacyjnej OLK. Od marca 1922r. do 15 stycznia 1923 r. pracowała jako urzędniczka w Delegaturze Rządu RP ds. Repatriacji w Kijowie. Organizowała opiekę nad więźniami – Polakami przebywającymi w więzieniach na Łukianówce i w kijowskim więzieniu GPU.

Po powrocie do Warszawy, od 1 maja 1923 r. do 31 grudnia 1924 r. pracowała w Zarządzie Głównym Związku Strzeleckiego oraz w Komitecie Społecznym Organizacji Przynależności Wojskowej Kobiet do Obrony Kraju. Od 1 stycznia do 1 lipca 1925 r. była zatrudniona w Inspektoracie Szkolnym m.st. Warszawy. Od lipca 1926 r. do 31 października 1928 r. była instruktorką PWK, a od 1 listopada tego roku referentką Sekcji PWK i WF Kobiet przy DOK I. W 1934 r. została przeniesiona do Państwowego Urzędu WF i PW na stanowisko instruktorki w Centrum Wyszkożenia Wojskowego Kobiet. W tym samym roku objęła redakcję miesięcznika „Dla Przyszłości”.

W latach 1924 – 1927 studiowała w Szkole Nauk Politycznych i na Studium Pracy Społeczno - Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej.

We wrześniu 1935 r. została powołana do Senatu RP IV kadencji z listy państwowej. W wyborach 1938 r. została wybrana posłanką do Sejmu RP V kadencji z listy Obozu Zjednoczenia Narodowego. W swoim okręgu wyborczym Warszawa IV znalazła się na drugiej pozycji z 33 948 głosami, za dr. Janem Gebethnerem, także z listy Ozonu, który otrzymał 36 583 głosy. W pierwszej swojej kadencji (senackiej) brała udział

II/15
T. 102

w pracach komisji wojskowej, oświatowej i społecznej, będąc zarazem członkiem Państwowej Grupy Oświatowej. Jako posłanka od 1938 r. pracowała w komisjach: budżetowej, oświatowej i wojskowej oraz pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej.

Należała do Związku Legionistów oraz licznych kobiecych organizacji kombatanckich. Była członkiem Zarządu Głównego Unii Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, członkiem Zarządu Głównego Związku Strzeleckiego, członkiem prezydium Rady Naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego, członkiem Rady Ubezpieczalni Społecznych przy Ministerstwie Wyznań i Oświecenia Publicznego oraz, w 1938 r., członkiem Komitetu Wykonawczego Kongresu Społeczno – Obywatelskiego Pracy Kobiet.

Należała do Polskiego Towarzystwa Teozoficznego oraz do wolnomularstwa (łoża „Orzeł Biały” następnie loża „Św. Graala”).

W dniu 10 stycznia 1922 r. została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1, 2 i 3 za udział w akcji POW pod stacją Bąkowiec na linii kolejowej z Dębłina do Radomia. We wniosku o to odznaczenie sporządzonym w dniu 4 listopada 1921 r. Jadwiga Barthel de Weydenthal pisała: *„W październiku 1918 r. przed akcją pod Bąkowcem przewozi ob. Kudelska broń, amunicję i materiały wybuchowe koleją do Radomia. W Dęblinie podczas rewizji wykazuje niezwykle zimną krew i odwagę czem zmyliła czujność Niemców i dowiózłszy polecony sprzęt do miejsca przeznaczenia umożliwiła przeprowadzenie akcji.”*

Z wnioskiem o odznaczenie jej Krzyżem Walecznych m.in. za służbę kurierki Naczelnego Dowództwa WP od 20 października 1918 r. do 25 kwietnia 1920 r. wystąpił w dniu 4 maja 1921 r. także szef Oddziału II Sztabu Generalnego WP pisząc we wniosku: *„W tym czasie prócz innych zleceń i wyjazdów zafrontowych dokonała przedarcia się przez front Petlurowski w dn. 6. II. 19r. odbyła inspekcje placówek wywiadowczych w Równem i Szepietówce, następnie przedostała się przez front ukraińsko – bolszewicki i dn. 22. IV. dotarła do Kijowa, gdzie zaopatrzyła Centralę Wywiadowczą w pieniądze (40.000 karbowanów, 20. 000 kierełek (przewiezionych z Nacz. Dow. WP). Wziąwszy raporty wyruszyła w drogę powrotną i przez Równe, Brody i Zdobunów, wszędzie zabierając raporty, przybyła dn. 22. V. 19 r. do Warszawy i zameldowała się w Nacz. Dow. W czasie drogi była niejednokrotnie aresztowana, ostatecznie uszła nie tracąc ani pieniędzy ani raportów. Odwaga, pogarda śmierci i gotowość ryzykowania sobą czynią ją godną odznaczenia.”*

Była także odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami (w dniu 16 września 1931 r.), Krzyżem I Brygady Legionów Polskich „Za wierną służbę” (w dniu 6 sierpnia 1916 r.), Krzyżem POW (w dniu 6 sierpnia 1919r.), Krzyżem Legionowo – Peowiackim, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem za Wojnę, Honorową Odznaką Komendancką PW oraz Brązowym Medalem „Za długoletnią służbę”.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13388 VM) została odznaczona z b. Oddziałów Detaszowanych Legionów Polskich, jako szeregowiec Kudelska Hanna, orderem wojennym Virtuti Militari (l.k. 5975).

W latach 30-tych mieszkała przy ul. Czerniakowskiej 149 m. 6.

We wrześniu 1939 r. została ewakuowana z Warszawy i znalazła się we Lwowie, gdzie wstąpiła do ochotniczego batalionu kobiecego wchodzącego w skład lwowskiej Brygady ON. Po powrocie do Warszawy w listopadzie 1939 r. pracowała w RGO oraz jako wiceprzewodnicząca Komitetu Samopomocy Społecznej w Okręgu VIII przy ul. Zagórnej. W konspiracji, już w stopniu kapitana, pełniła funkcję referentki w Szefostwie WSK Oddziału Organizacyjnego KG AK.

Zginęła podczas Powstania Warszawskiego, w dniu 12 sierpnia 1944 r., pod gruzami zbombardowanego domu przy ul. Leszno, gdzie niosła pomoc rannym i chorym. Jej symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim (kw.329)

Źródła:

APAK, syg. 183/WSK; CAW, ap 2128, VM 25-1836, KN 16.IX.1931, KW 63/K-5272 (Stefania Kudelska), GISZ (akta Biura Kapituły VM) syg. I.302.17.58, poz. 13, POW-KN-3-443 (odpis legitymacji Stefani Kudelskiej jako komendanta Okręgu Płoskirowskiego POW); Dz. Pers. MSWojsk., nr 56 z 16.12.1922 r.; nr 59 z 30.12.1922 r. – Album - skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935 – Kraków 1936, s.193, 218 (fot); Kto był kim w II Rzeczypospolitej?, Warszawa 1998, s. 525 (fot); PSB, t. 16, Wrocław 1971, s. 100 – 101, biogram Stefani Jadwigi Kudelskiej w oprac. red.; Sejm i Senat 1939 (informator osobowy), w: „Przekrój – miesięcznik poświęcony sprawom Polski”, nr.1(5), 1939; Słownik uczestniczek ....., s. 225; Zieleniewski L., Sejm i Senat 1938 – 1943. V Kadencja, Warszawa 1939, s. 195 (i fot.), 318, 320,325 – Chajn L., Wolnomularstwo w II Rzeczypospolitej, Warszawa 1975, s.449; Hass L., Masoneria polska XX wieku. Losy, loże, ludzie, Warszawa 1993, s.232; Hass L. Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821-1999. Słownik biograficzny, Warszawa 1999, s. 259; Kobieta i świat polityki ....., s. 54; Kudelska H. S., Mobilizacja Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie, w : Wierna służba ....., s. 41 – 46; Kudelska H. S., Na etapie w Jędrzejowie, w : Wierna służba ....., s. 150 – 154; Kudelska H. S., Peowiaczy w Modlinie, w : Służba Ojczyźnie ....., s. 118 – 120; Kudelska H. S., Praca

kobiet w Związku Strzeleckim przed wojną, w: Wierna służba ....., s. 3 – 6; Obrona Lwowa. 1 – 22 listopada 1918 r., t. 1, Warszawa 1991, s. 107, 143, 146, 147, t. 2., Warszawa 1993, s. 192, 389, 548, 561, 597, 602, 607; Pełczyńska W., Kobieta w walce o niepodległość, w: Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918 – 1928, Warszawa 1933, s. 871; Ziemiański I., Praca kobiet ....., s. 8, 94, 99, 211, 213, 246-247.

Mirosław Sulej, Wiesław Misztal

Ten biogram został poprawiony i uzupełniony !!!

Być może dojdzie materiał z zespołu Szkoły Nauk Politycznych i Wolnej Wszechnicy Polskiej z Archiwum m.st. Warszawy na Krzywym Kole !!!

Przyjęte A. Gierlik e-mailem 22 VI 05

II/18

Stefania KUDELSKA 1890 – 1944

[fotografia młodzieńcza w Ziemiańskim, s. 99; fot. posłanki w „Świecie” 1938.]

Stefania KUDELSKA „Hanna”, kpt., ur. 16 sierpnia 1890 r. w Warszawie, córka Waleriana Petroneli z Orłowskich. ^{W latach 1912-1914 studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, związana z organizacją „Promień” na UJ. Wstąpiła do Związku Strzeleckiego i tam ukończyła kurs przeszkolenia wojskowego, od lutego 1913 r. była kierowniczką sekcji w Oddziale Żeńskim ZS w Krakowie; od jesieni 1913 komendantka II plutonu. Wiosną 1914 r. uczestniczyła ze swym plutonem w ćwiczeniach polowych Związku Strzeleckiego, (praca strzelczyń polegała tam głównie na przygotowaniu kuchni polowej); latem 1914 r. brała udział w pracach na rzecz Polskiego Skarbu Wojskowego w Krakowie, m. in. przewożąc „bibułę” z Krakowa za kordon Królestwa Kongresowego; 2 sierpnia 1914 r. na rozkaz komendanta okręgu krakowskiego Ryszarda Trojanowskiego rozpoczęła mobilizację Oddziału Żeńskiego i prace przygotowawcze intendentury na Oleandrach. Prowadziła też szkolenie zwerbowanych ochotniczek. Następnie organizowała etapowe kuchnie żołnierskie w Jędrzejowie, we wrześniu 1914 r. przydzielona do oddziału wywiadowczego 1 pułku strzelców, kurierka na tereny pozafrontowe. Aresztowana w 1914 r. w Kielcach, po uwolnieniu w lipcu 1915 r. wróciła do Warszawy, gdzie wstąpiła do POW (13 lipca 1915 r.) i pracowała w Oddziale lotnym do 5 sierpnia, od października 1915 do listopada 1916 r. zarządzała intendenturą Koła Pomocy dla Legionów, od sierpnia 1916 do stycznia 1917 pracowała w kancelarii i archiwum Komendy Naczelnej POW, następnie prowadziła Klub Piechura. Od września 1917 do maja 1918 w służbie łączności. Jednocześnie w służbie oddziału lotnego wykonywała zadania kurierskie i wywiadowcze. Od jesieni 1918 kierowała sekcją wywiadowczą Oddziału Żeńskiego POW.}

Brała udział w przygotowywaniu akcji uwolnienia uwięzionych w twierdzy Modlin oficerów Komendy Naczelnej POW, wielokrotnie jeżdżąc tam i nawiązując kontakty z więźniami (co opisała w tekście *Peowiaczy w Modlinie*, [w:] *Służba Ojczyźnie*, s. 118-121). Przydzielona do żandarmerii POW od 15 listopada 1918 r. Jako kurierka Naczelnego Dowództwa wraz z Reną Boguszewską podróżowała do Kijowa do KN 3 POW, gdzie przyczyniła się do zdemaskowania prowokatora. Od września do grudnia 1919 r. była komendantką okręgu płoskirowskiego POW, od 25 kwietnia 1920 r. oficer wywiadu 12 Dywizji Piechoty, następnie 6 Armii. [W ramach ujednoczania statusu wojskowego kobiet została włączona do ewidencji Ochotniczej Legii Kobiet, awansowana do stopnia podporucznika OLK. Brała czynny udział w pracach przygotowawczych do stworzenia programu wojskowego wyszkolenia kobiet w okresie pokojowym. Członkini Komisji Likwidacyjnej OLK w zimie 1921/1922 r., od lutego 1922 r. do marca 1923 r. urzędniczka Delegatury Rządu RP w Kijowie, po powrocie do kraju czynna w akcji przysposobienia kobiet do

obrony kraju, współzałożycielka PWK, instruktorka tejże, od listopada 1929 r. do października 1935 r. kierowniczką referatu wf i pwk w DOK I w Warszawie, później w Państwowym Urzędzie WF i PW w Wydziale WF i PW Kobiet. Uczestniczka komitetu redakcyjnego, opracowującego zbiór *Wierna Służba* i autorka rozdziałów „Praca kobiet w Związku Strzeleckim przed wojną” (tamże, s. 3-6) i „Mobilizacja Oddziału Żeńskiego Związku Strzeleckiego w Krakowie” (s. 41-46) i „Na etapie w Jędrzejowie” (s. 150-154).

Od września 1935 r. senator RP, od 1938 r. posłanka na Sejm RP, we wrześniu 1939 r. ewakuowana z Warszawy znalazła się we Lwowie, tam służyła w ochotniczym kobiecym batalionie Lwowskiej Brygady Obrony Narodowej pod dowództwem Halszki Wasilewskiej, po powrocie do Warszawy pracowała w RGO, wiceprzewodnicząca Komitetu Samopomocy Społecznej w Okręgu VIII przy ul. Zagórnej. W konspiracji referentka w Szefostwie WSK KG AK. Zginęła w Powstaniu Warszawskim 12 sierpnia 1944 r. na ul. Leszno w zbombardowanym domu. Ma symboliczny grób na Powązkach w kwaterze 329.

Nazwisko Stefanii Kudelskiej znajduje się wśród 150 innych na tablicy pamiątkowej w Gmachu Senatu RP, poświęconej pamięci poległych, pomordowanych i zmarłych w czasie II wojny światowej.

Odnaczona Krzyżem VM na wniosek Komendy Legionów, (krzyż nr 5975; Dziennik Pers. MSWojsk Nr 1 z 4.01.1923 r.), Krzyżem Walecznych (4-krotnie), Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Złotym Krzyżem Zasługi.

Źródła: Akta personalne w CAW, *Album skorowidz Senatu i Sejmu kadencji 1935-1940*, s. 218; „Dziennik Senatu RP”, lipiec 1999; Mycielska D., Zawadzki J., *Senatorowie w latach II wojny światowej*, Warszawa 1996; Perkowska U.: *Studentki Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1894-1939. W stulecie immatrykulacji pierwszych studentek*. Kraków 1994, s. 193, 211; PSB t. XVI s. 100-101; *Słownik uczestniczek...; Służba Ojczyźnie...*, s. 118-121; „Świat” 1938, nr 44, s. 8 [tam fot.]; *W obronie dzieci i młodzieży w Warszawie*. zbiór pod red. J. Tazbira, Warszawa 1975 s. 29; *Wierna Służba...* passim; Zawacka E., *Czekając na rozkaz...*; Zieleniewski L., *Sejm i Senat*, Warszawa 1936; Ziemiański Ignacy, *Praca kobiet...* s. 94, 211, 213, 246.

STEFANIA KUDELSKA

Urodziła się 16 sierpnia 1890 r. jako najmłodsza córka w wielodzietnej rodzinie Leona Kudelskiego i Petroneli z domu Orłowskiej. Otoczona od dzieciństwa serdeczną opieką rodziców i starszego rodzeństwa wznosiła się w atmosferze gorącego patriotyzmu opartego o bohaterski zryw Powstania 1863 r. i postępowych myśli i ideałów lat końcowych XIX wieku.

Stefania ukończyła w 1909 r. pensję p. Rudzkiej w Warszawie. W 1910 roku Stefania uczęszczała na Tajne Kursy Naukowe. Jednocześnie z właściwą wrażliwością i gorącym sercem entuzjastki brała udział w pracach oświatowych. Na skutek zagrożenia ze strony "Ochrony" w 1912 roku przeniosła się do Krakowa, gdzie wstąpiła na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy UJ. W Krakowie włączyła się od razu w wir społecznego życia i pracę niepodległościową. Zarobkowo pracowała na kursach Uniwersytetu Ludowego. Z niewyczerpaną energią i konsekwencją łączyła pracę zarobkową, studia i najbliższą jej młodemu sercu pracę niepodległościową, a więc pracę w Żeńskim Oddziale Związku Strzeleckiego noszącym w Krakowie nazwę Koła Kobiet, gdzie wstąpiła w 1913 r. Koło Kobiet zajmowało się propagandą ruchu strzeleckiego i zbieraniem funduszy na cele Związku. Jednocześnie kobiety przechodziły przeszkolenie w służbie sanitarnej i intendenckiej. "Hanna", bo taki pseudonim przybrała, przeszkolona została w obydwu kierunkach. Ukończyła również kurs podoficerski i niższy oficerski Związku Strzeleckiego. W 1914 roku została komendantką jednego z Plutonów "Koła Kobiet". Była duchem działania plutonu., dowódcą wymagającym a pełnym wyrozu-

miałości dla swych podkomendnych. Brała udział ze swym plutonem w manewrach w Tyńcu i Czerniachowie. Każdą wyznaczoną sobie funkcję spełniała z wielkim poczuciem odpowiedzialności i niespotykanym oddaniem, przekazując swym koleżankom głębokie przeświadczenie, że każda praca - w kuchni czy patrolu sanitarnym - jest jednakowo ważna dla wspólnej wielkiej sprawy.

Z Krakowa wyszła w pierwszych dniach sierpnia 1914 roku. Pełniła w pierwszym wojennym okresie gospodarcze funkcje na "etapie" w Jędrzejowie. Dalej nastąpiła szybka zmiana przydziału - rozpoczęła pracę wywiadowczo-kurierską w Naczelnym Dowództwie Legionów. Została aresztowana w 1914 roku, wyszła z więzienia w końcu kwietnia 1915 roku. Nie złamana ani śledztwem, ani ciężkimi warunkami więzienia natychmiast po zwolnieniu przystąpiła do służby POW. Była członkiem tzw. "Oddziału Lotnego". Brała udział w przygotowaniach do bojowych akcji tego oddziału. Jednocześnie z właściwą sobie żarliwością pracowała w oświacie dla dorosłych. W 1917 roku porzuciła tę pracę - nie mogła jej połączyć z częstymi, dalekimi kuriersko-wywiadowczymi wyjazdami przez fronty. Od tego momentu oddała się pracy w POW bez reszty. W 1918 r. pełniła bardzo odpowiedzialną i niebezpieczną funkcję POW w obwodzie Płoskirowskim. W styczniu 1920 roku otrzymała przydział do II oddziału Dowództwa 12 Dywizji Piechoty. Pełniła tam z pełnym oddaniem swą służbę w stopniu podporucznika. W 1922 r. pracowała w Delegaturze Rządu RP w Kijowie w dziale opcji i ze zwykłą swą żarliwością w opiece nad więźniami Polakami. W końcu 1922 roku wróciła do kraju i cały swój entuzjazm, wiedzę i doświadczenie wojenne oddała sprawie przygotowania kobiet do obrony świeżo odzyskanej wolności. Była współzałożycielką i aktywną działaczką Społecznego Komitetu Przesposobienia Kobiet do Obrony Kraju

i Klubu Starszych Instruktoerek PWK. Z ramienia Społecznego Komitetu była w latach 1924-1927 instruktorką do spraw przysposobienia kobiet do obrony kraju na Wilno i Grodno. W 1928 r. została zaangażowana do świeżo powołanego Okręgowego Urzędu WF i PW D.O.K. I na stanowisko referentki wf i pw kobiet. W tymże roku była również współzałożycielką Organizacji Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju. Do prac organizacyjnych i wychowawczych nowej organizacji wniosła cały swój zapał i energię.

W 1934 roku została przeniesiona z Okręgowego Urzędu WF i PW D.O.K. I w Warszawie do Państwowego /Centrala/ Urzędu WF i PW na stanowisko instruktorki w nowo powstałym Centrum Wyszkozenia Wojskowego Kobiet. Jednakże gorąco społecznie zaangażowana w tymże roku obejmuje redakcję miesięcznika OPK do OK "Dla Przyszłości". Jej liczne artykuły w piśmie cechował wielki humanitaryzm. W 1934 roku Stefania Kudelska w uznaniu jej zasług otrzymała stopień Inspektorki PWK. W 1935 roku została powołana z listy rządowej do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Podjęła pracę w Komisjach - wojskowej, oświatowej i opieki społecznej. W 1938 r. została wybrana posłem na Sejm. Wierna swym ideałom zabierała głos w sprawach wojskowych, oświatowych, opieki społecznej, ubezpieczeń społecznych. Urlopowana z pracy w Państwowym Urzędzie na czas kadencji Senatu i poselskiej pozostała redaktorką "Dla Przyszłości".

Powołana we wrześniu 1939 roku do czynnej służby w PWK udała się na rozkaz władz do Lwowa, gdzie brała udział w przygotowaniach organizacyjnych Ochotniczego Kobiecego Batalionu Pomocniczej Służby Wojskowej. W listopadzie 1939 roku wróciła do Warszawy. Natychmiast podjęła pracę w R.G.O., a zaprzysiężona jako żołnierz SZP otrzymała przydział do szefostwa W.S.K. Komendy Głównej. Była pracownikiem koncep-

cyjnych zagadnień związanych z odtwarzaniem Sił Zbrojnych.
Powstanie Warszawskie zastało ją w miejscu zamieszkania przy ul. Lesno 10, gdzie ze zwykłą sobie potrzebą działania na rzecz bliźnich brała udział w sąsiedzkiej pomocy i pomocy rannym i chorym. 12 sierpnia 1944 roku ciężko ranna od bomby w obydwie nogi na klatce schodowej domu, w którym mieszkała. Umarła tam bez pomocy lekarskiej. Zwłok nie odnaleziono. Po wojnie na grobie rodzinnym na warszawskim cmentarzu powązkowskim została umieszczona tablica nagrobna. Pozostała w pamięci towarzyszy walki obu wojen jako niestrudzony żołnierz, przykład cnoty wierności ideałom, którym służyła przez całe życie. Awansowana do stopnia kapitana AK. Odznaczona:
Orderem Virtuti Militari V klasy 1922 r.
Krzyżem POW
Odznaką Legionów Polskich
Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski
4-ro krotnie Krzyżem Walecznych
Krzyżem Armii Krajowej

STEFANIA KUDELSKA

II 42

Urodziła się 16 sierpnia 1890 r. jako najmłodsza córka w wielodzietnej rodzinie Leona Kudelskiego i Petroneli z domu Orłowskiej. Otoczona od dzieciństwa serdeczną opieką rodziców i starszego rodzeństwa wzrastała w atmosferze gorącego patriotyzmu opartego o bohaterski zryw Powstania 1863 r. i postępowych myśli i ideałów lat końcowych XIX wieku. Stefania ukończyła w 1909 r. pensję p. Rudzkiej w Warszawie. W 1910 roku Stefania uczęszczała na Tajne Kursy Naukowe. Jednocześnie z właściwą wrażliwością i gorącym sercem entuzjastki brała udział w pracach oświatowych. Na skutek zagrożenia ze strony "Ochrony" w 1912 roku przeniosła się do Krakowa, gdzie wstąpiła na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy UJ. W Krakowie włączyła się od razu w wir społecznego życia i pracę niepodległościową. Zarobkowo pracowała na kursach Uniwersytetu Ludowego. Z niewyczerpaną energią i konsekwencją łączyła pracę zarobkową, studia i najbliższą jej młodemu sercu pracę niepodległościową, a więc pracę w Żeńskim Oddziale Związku Strzeleckiego noszącym w Krakowie nazwę Koła Kobiet, gdzie wstąpiła w 1913 r. Koło Kobiet zajmowało się propagandą ruchu strzeleckiego i zbieraniem funduszy na cele Związku. Jednocześnie kobiety przechodziły przeszkolenie w służbie sanitarnej i intendenckiej. "Hanna", bo taki pseudonim przybrała, przeszkolona została w obydwu kierunkach. Ukończyła również kurs podoficerski i niższy oficerski Związku Strzeleckiego. W 1914 roku została komendantką jednego z Plutonów "Koła Kobiet". Była duchem działania plutonu., dowódcą wymagającym a pełnym wyrozu-

miałości dla swych podkomendnych. Brała udział ze swym plutonem w manewrach w Tyńcu i Czerniachowie. Każdą wyznaczoną sobie funkcję spełniała z wielkim poczuciem odpowiedzialności i niespotykanym oddaniem, przekazując swym koleżankom głębokie przeświadczenie, że każda praca - w kuchni czy patrolu sanitarnym - jest jednakowo ważna dla wspólnej wielkiej sprawy.

Z Krakowa wyszła w pierwszych dniach sierpnia 1914 roku. Pełniła w pierwszym wojennym okresie gospodarcze funkcje na "etapie" w Jędrzejowie. Dalej nastąpiła szybka zmiana przydziału - rozpoczęła pracę wywiadowczo-kurierską w Naczelnym Dowództwie Legionów. Została aresztowana w 1914 roku, wyszła z więzienia w końcu kwietnia 1915 roku. Nie złamana ani śledztwem, ani ciężkimi warunkami więzienia natychmiast po zwolnieniu przystąpiła do służby POW. Była członkiem tzw. "Oddziału Lotnego". Brała udział w przygotowaniach do bojowych akcji tego oddziału. Jednocześnie z właściwą sobie żarliwością pracowała w oświacie dla dorosłych. W 1917 roku porzuciła tę pracę - nie mogła jej połączyć z częstymi, dalekimi kuriersko-wywiadowczymi wyjazdami przez fronty. Od tego momentu oddała się pracy w POW bez reszty. W 1918 r. pełniła bardzo odpowiedzialną i niebezpieczną funkcję POW w obwodzie Płoskirowskim. W styczniu 1920 roku otrzymała przydział do II oddziału Dowództwa 12 Dywizji Piechoty. Pełniła tam z pełnym oddaniem swą służbę w stopniu podporucznika. W 1922 r. pracowała w Delegaturze Rządu RP w Kijowie w dziale opcji i ze zwykłą swą żarliwością w opiece nad więźniami Polakami. W końcu 1922 roku wróciła do kraju i cały swój entuzjazm, wiedzę i doświadczenie wojenne oddała sprawie przygotowania kobiet do obrony świeżo odzyskanej wolności. Była współzałożycielką i aktywną działaczką Społecznego Komitetu Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju

i Klubu Starszych Instruktoerek PWK. Z ramienia Społecznego Komitetu była w latach 1924-1927 instruktorką do spraw przysposobienia kobiet do obrony kraju na Wilno i Grodno. W 1928 r. została zaangażowana do świeżo powołanego Okręgowego Urzędu WF i PW D.O.K. I na stanowisko referentki wf i pw kobiet. W tymże roku była również współzałożycielką Organizacji Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju. Do prac organizacyjnych i wychowawczych nowej organizacji wniosła cały swój zapał i energię.

W 1934 roku została przeniesiona z Okręgowego Urzędu WF i PW D.O.K. I w Warszawie do Państwowego /Centrala/ Urzędu WF i PW na stanowisko instruktorki w nowo powstałym Centrum Wyszakolenia Wojskowego Kobiet. Jednak gorąco społecznie zaangażowana w tymże roku obejmuje redakcję miesięcznika OPK do OK "Dla Przyszłości". Jej liczne artykuły w piśmie cechował wielki humanitaryzm. W 1934 roku Stefania Kudelska w uznaniu jej zasług otrzymała stopień Inspektorki PWK. W 1935 roku została powołana z listy rządowej do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Podjęła pracę w Komisjach - wojskowej, oświatowej i opieki społecznej. W 1938 r. została wybrana posłem na Sejm. Wierna swym ideałom zabierała głos w sprawach wojskowych, oświatowych, opieki społecznej, ubezpieczeń społecznych. Urlopowana z pracy w Państwowym Urzędzie na czas kadencji Senatu i poselskiej pozostała redaktorką "Dla Przyszłości".

Powołana we wrześniu 1939 roku do czynnej służby w PWK udała się na rozkaz władz do Lwowa, gdzie brała udział w przygotowaniach organizacyjnych Ochotniczego Kobiecego Batalionu Pomocniczej Służby Wojskowej. W listopadzie 1939 roku wróciła do Warszawy. Natychmiast podjęła pracę w R.G.O., a zaprzysiężona jako żołnierz SZP otrzymała przydział do szefostwa W.S.K. Komendy Głównej. Była pracownikiem koncep-

cyjnych zagadnień związanych z odtwarzaniem Sił Zbrojnych.
 Powstanie Warszawskie zastało ją w miejscu zamieszkania przy ul. Lesno 10, gdzie ze zwykłą sobie potrzebą działania na rzecz bliźnich brała udział w sąsiedzkiej pomocy i pomocy rannym i chorym. 12 sierpnia 1944 roku ciężko ranna od bomby w obydwie nogi na klatce schodowej domu, w którym mieszkała. Umarła tam bez pomocy lekarskiej. Zwłok nie odnaleziono. Po wojnie na grobie rodzinnym na warszawskim cmentarzu powązkowskim została umieszczona tablica nagrobna. Pozostała w pamięci towarzyszy walki obu wojen jako nieustrudzony żołnierz, przykład cnoty wierności ideałom, którym służyła przez całe życie. Awansowana do stopnia kapitana AK. Odznaczona:

Orderem Virtuti Militari V klasy 1922 r.

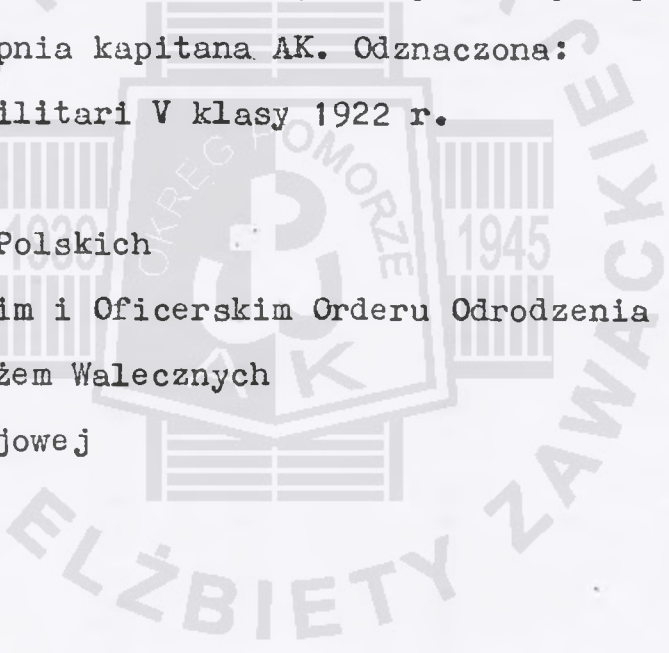
Krzyżem POW

Odznaką Legionów Polskich

Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski

4-ro krotnie Krzyżem Walecznych

Krzyżem Armii Krajowej

PSB
t. XVI z. 68
II/28

wstępując wraz z grupą młodzieży tarnowskiej do oddziału A. Kurowskiego. Ranny 17 II w bitwie pod Miechowem, ewakuowany do Galicji, po wyleczeniu się z ran brał jeszcze udział w działaniach wojennych na terenie Kieleckiego. W l. 1864—7 ukończył Szkołę Rolniczą w Dublanach i po krótkiej praktyce w dobrach staszowskich, stanowiących własność A. Potockiego, studiował w l. 1868—9 w Akademii Rolniczej w Prószkowie na Śląsku. Absolutorium uzyskał na podstawie rozprawy *W jakiej formie fosforyty nassauskie jako nawozy najodpowiedniej użyte być mogą*, drukowanej następnie pt. *Ueber die Lahnphosphat und deren Verwendung in der Landwirtschaft* (1870). Jeszcze przed ukończeniem Akademii objął posadę nauczyciela chemii i fizyki w szkole rolniczej w Czernichowie i pozostawał tam do września 1870 r., kiedy to wybitny rolnik niemiecki i ówczesny dyrektor Akademii w Prószkowie H. Settegast polecił go jako kandydata na stanowisko profesora botaniki, chemii rolnej, fizjologii zwierząt i ochrony roślin w powstałej w t. r. Szkole Rolniczej «Halina» w Żabikowie pod Poznaniem. K. urządził tam laboratorium botaniczne (1872), był jednym z twórców i pierwszym kierownikiem Rolniczej Stacji Doświadczalnej (1876), która po likwidacji szkoły stanowiła jedyną placówkę naukową w Poznaniu.

W r. 1875 uzyskał K. na uniwersytecie w Lipsku stopień doktora filozofii po przedstawieniu pracy *Ueber die Entwicklung und den Bau der Frucht- und Samenschale unserer Cerealien* („Landwirtschaftliche Jahrbücher“ 1875). Gdy w październiku 1876 r. zawieszono wykłady w szkole żabikowskiej, przyjął zaproponowane mu stanowisko docenta w Szkole Rolniczej w Dublanach. Wykładał tam botanikę przez okres dwu lat do r. 1878, kiedy to w wyniku konkursu miejsce jego zajął Emil Godlewski. W r. 1879 był referentem do spraw szacunków ekonomicznych w pow. łańcuckim, a od r. 1880 poświęcił się wyłącznie zagadnieniom hodowli buraków cukrowych oraz doświadczałnictwu cukrowniczemu. Pracę rozpoczął w stacji chemiczno-analitycznej przy cukrowni w Uładówce w pow. Winnica na Podolu. W latach następnych zwiedził różne słynne gospodarstwa w Niemczech i Czechach, zajmujące się hodowlą buraków cukrowych na wielką skalę. Od r. 1886 współpracował z cukrowniami na terenie Ukrainy, Wołynia i Podola, organizując laboratoria chemiczno-analityczne i pola doświadczalne oraz nadzorując kilka poważniejszych hodowli nasion buraków cukrowych. Wartościowa książka K-i *Burak cukrowy i jego uprawa* (W. 1885) uzyskała do r. 1895 trzy wydania. Broszura *O nasionach buraków cukrowych guberni południowo-zachodnich a zagranicznych* przyczyniła się do podniesienia poziomu hodowli buraków w Rosji. Z innych jego publikacji wymienić należy podręcznik *Choroby roślin gospodarskich, ich przyczyny i środki*

zaradcze (Lwów 1880), tłumaczenie z niemieckiego P. Wagnera „Najważniejsze dla praktyki kwestie nawozowe“ (W. 1887) i z rosyjskiego P. Kostyczewa „O walce z posuchą w pasie czarnoziemnym za pomocą uprawy roli...“ (W. 1896). Współpracował również z wszystkimi niemal, ukazującymi się w końcu XIX w., ważniejszymi czasopismami rolniczymi, drukując tam część artykułów anonimowo. Po dłuższym pobycie w Kijowie, skąd wyjeżdżał w teren dla prowadzenia prac organizacyjno-rolniczych, od r. 1907 osiadł we Lwowie. W okresie pierwszej wojny światowej mieszkał u córki w Humaniu, gdzie zmarł w czerwcu 1916 r.

Estreicher; Ilustr. Enc. Trzaski; W. Enc. Ilustr.; — Au J., *Das höhere landwirtschaftliche Unterrichtswesen und die höhere landwirtschaftliche Lehranstalt „Halina“ zu Żabikowo bei Posen, Berlin 1875*; Brzozowski S., *Dzieje Szkoły Rolniczej w Czernichowie*, W. 1962 s. 81—2; Dublanv. Szkoły i Zakłady Krajowe w Dublanach, Lw. 1897 s. 13, 260; Księga jubileuszowa „Rolnika i Hodowcy“, W. 1908 s. 31, 51 (fot.); Surzycki S., *Rozwój wiedzy rolniczej w Polsce*, Kr. 1928; Wachowski M., *Polska kolonia akademicka w Akademii Rolniczej w Prószkowie na Śląsku w latach 1847—1880*, *Studia i Mater. z Dziej. Nauki Pol.*, Ser. B z. 9: 1964 s. 222; tenże, *Szkoła żabikowska. Studium z zakresu historii nauki i nauczania rolniczego w Poznańskim*, *Studia i Mater. z Dziej. Nauki Pol.*, S. B z. 2: 1959 s. 107—8; — „Gaz. Roln.“ R. 57: 1917 s. 324 (A. Sempolowski); — *Zyciorys K-i napisany przez Bolesława Kudelkę w materiałach PSB.*

Zdzisław Kosiek

Kudelska Stefania Jadwiga, pseud. Hanna (1890—1944), działaczka polityczna, senator, posłanka na sejm. Córka Waleriana i Petroneli z Orłowskich, ur. 16 VIII w Warszawie, gdzie ukończyła gimnazjum i w l. 1910—2 była słuchaczką Wyższych Kursów Naukowych i Kursów Pedagogicznych Leonii Rudzkiej. W r. 1912 wyjechała do Krakowa i w l. 1912—4 studiowała na Wydziale Przyrodniczym UJ. Równocześnie pracowała społecznie w Uniw. Ludowym im. A. Mickiewicza. W styczniu 1913 r. wstąpiła do oddziału żeńskiego (tzw. Koła Kobiet) przy Strzelcu krakowskim. Należała także do stowarzyszenia młodzieży niepodległościowej «Promień». Z chwilą wybuchu wojny, zmobilizowana w ramach oddziału żeńskiego Związku Strzeleckiego, została skierowana do komendy etapu legionowego w Jędrzejowie z przydziałem do Intendencji, a następnie do Oddziału Wywiadowczego I p., jako kurierka. Aresztowana przy przekraczaniu frontu w listopadzie 1914 r. przez Rosjan, do końca kwietnia n. r. przebywała w więzieniach rosyjskich w Kielcach i następnie w Warszawie. Po zwolnieniu zgłosiła się do dyspozycji Komendy Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) w Warszawie i w lipcu t. r. przydzielono ją do Oddziału Lotnego. Pracę tę łączyła z pracą w szkolnictwie, jako nauczycielka szkoły

średniej oraz w l. 1916—9 kierowniczką Ogniska Kursów dla Dorosłych na Pradze.

Od jesieni 1917 r. pełniła K. służbę w Wydziale Wywiadowczym POW, pracowała w Lidze Kobiet Pogotowia Wojennego i w Komitecie pomocy dla legionistów. W październiku 1918 r. zwolniwszy się z pracy zarobkowej pozostawała w dyspozycji Komendy Naczelnej POW. W styczniu 1919 r. została odkomenderowana do Oddziału II Naczelnego Dowództwa (Kraków) w celu zorganizowania sekcji kurierskiej, a we wrześniu do dyspozycji Komendy Naczelnej na Ukrainie, gdzie do końca grudnia t. r. pełniła funkcję komendanta Okręgu Płoskirowskiego. W styczniu 1920 r. otrzymała przydział do Oddziału II Dowództwa 12 Dyw. Piechoty, gdzie do września t. r. pełniła funkcje oficerskie w Sztapie Dyw., a od 1 IX objęła służbę w randze podporucznika w II Oddziale Dowództwa 6 armii, wreszcie w ekspozyturze Oddziału II Naczelnego Dowództwa. Od 1 II 1922 r. pracowała przez 13 miesięcy w Delegaturze Rządu R. P. w Kijowie. Po powrocie do kraju przystąpiła do pracy nad organizacją akcji przysposobienia wojskowego; pracowała w Komitecie Społecznym Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju oraz w Zarządzie Głównym Związku Strzeleckiego jako referentka pracy kobiet, a w l. 1928—35 w Okręgowym i Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego jako instruktorka Centrum Wyszukolenia Przysposobienia Wojskowego Kobiet (PWK). W l. 1924—7 uzupełniała swoje studia w Szkole Nauk Politycznych i na Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej.

We wrześniu 1935 r. została K. powołana z listy państwowej do senatu. Brała udział w pracach komisji: wojskowej, oświatowej i społecznej, będąc zarazem członkiem Państwowej Grupy Oświatowej. W wyborach w r. 1938 została wybrana do sejmiku z listy Obozu Zjednoczenia Narodowego w Warszawie. K. była m. in. członkiem Związku Legionistów. W r. 1938 uczestniczyła w pracach Kongresu Społeczno-Obywatelskiej Pracy Kobiet jako członek Komitetu Wykonawczego. W okresie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. W r. 1944 wzięła udział w powstaniu; zginęła pod gruzami zbombardowanego domu. Była odznaczona m. in. Krzyżem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości z Mieczami, czterokrotnie Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi.

Album — skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935—1940. Kr. 1936 s. 218 (fot.); — Polska Organizacja Wojskowa, Szkice i wspomnienia, W. 1930; Rocznik Polityczny i Gospodarczy za r. 1937, s. 41; toż za r. 1939, s. 104; Służba Ojczyźnie. Wspomnienia uczestników walk o niepodległość, 1915—1918, W. 1929; — „Bluszcz“ 1935 nr 36—7 (fot.), nr 44 s. 21; Jedno-

dniówka „Dla Przyszłości“ 1928—1938; — Materiały dostarczone przez rodzinę w Red. PSB; Informacje Zofii Budkowej.

Red.

Kudera Brunon Paweł (1876—1942), prawnik, śląski działacz społeczny. Ur. 18 VI w Mysłowicach, syn budowniczego Wincentego, i Antoniny z Miedniaków, brat Jana (zob.). Szkoły, powszechną i wydziałową, ukończył w Mysłowicach. W r. 1898 uzyskał świadectwo dojrzałości w gimnazjum klasycznym w Strzelcach Opolskich. Od r. 1898 studiował prawo w Uniw. Wrocław., przejściowo przez semestr letni 1899 r. we Fryburgu Badeńskim. Należał do Tow. Akademików Górnoślązaków, a po jego likwidacji do koła braterskiego «Zet»-u we Wrocławiu. Wakacje spędzał w Wielkopolsce lub Galicji, nie opuszczając też żadnego zjazdu polsko-śląskiej młodzieży akademickiej w Cieszynie, Krakowie itp. Po złożeniu egzaminu sądowego w r. 1903 we Wrocławiu odbył pięcioletnią aplikację sądową, adwokacką i prokuratorską. W r. 1909 po złożeniu egzaminu państwowego uzyskał tytuł asesora sądowego. T. r. osiedlił się w Bytomiu, gdzie założył kancelarię adwokacką przy sądzie okręgowym i powiatowym, rychło pozyskując sobie przydomek adwokata polskiego. W l. 1914—9 służył w armii niemieckiej na froncie wschodnim.

Po wojnie powrócił K. do Bytomia, gdzie ponownie otworzył kancelarię adwokacką. W wyborach komunalnych 1919 r. K. wybrany został z listy polskiej do rady miejskiej w Bytomiu, gdzie potem objął przewodnictwo frakcji polskiej, z równoczesnym pełnieniem obowiązków pozaetatowego zastępcy burmistrza. W okresie walk o przyłączenie Górnego Śląska do Polski K. ułatwił powstańcom opanowanie dworca głównego w Bytomiu (w maju 1921 r.). Był w tym czasie dyrektorem uniwersytetu ludowego w Bytomiu, członkiem rad nadzorczych spółki wydawniczej «Katolik», Banku Ludowego i Banku Parcelacyjnego. W r. 1920 K. otrzymał z pruskiego ministerstwa sprawiedliwości nominację na notariusza dla obszaru plebiscytowego, zatwierdzoną przez Międzysojuszniczą Komisję Plebiscytową i Rządzącą w Opolu. T. r. zamianowany został polskim doradcą na powiat Bytom-Miasto. W okresie pierwszego pobytu w Bytomiu K. szczególnie zasłużył się dla Górnośląskiego Tow. Literackiego w Bytomiu: był jego sekretarzem i zajął się jego biblioteką. W l. 1919—20 ponownie ożywił jego działalność, a w maju 1920 r. przekształcił je na Tow. Przyjaciół Nauk (TPN) na Śląsku i został jego prezesem (do r. 1927), następnie członkiem Kuratorium Tow. (do r. 1939). Po podziale Górnego Śląska postarał się przede wszystkim o przewiezienie do Katowic zagrożonej biblioteki TPN, która później weszła do tworzącej się biblioteki Sejmu Śląskiego (obecnej Biblioteki Śląskiej). W tym czasie K. przeniósł

12

T. 183 / WSK

POW
AK
KG

KUDELSKA Stefania
ps "Kanna"

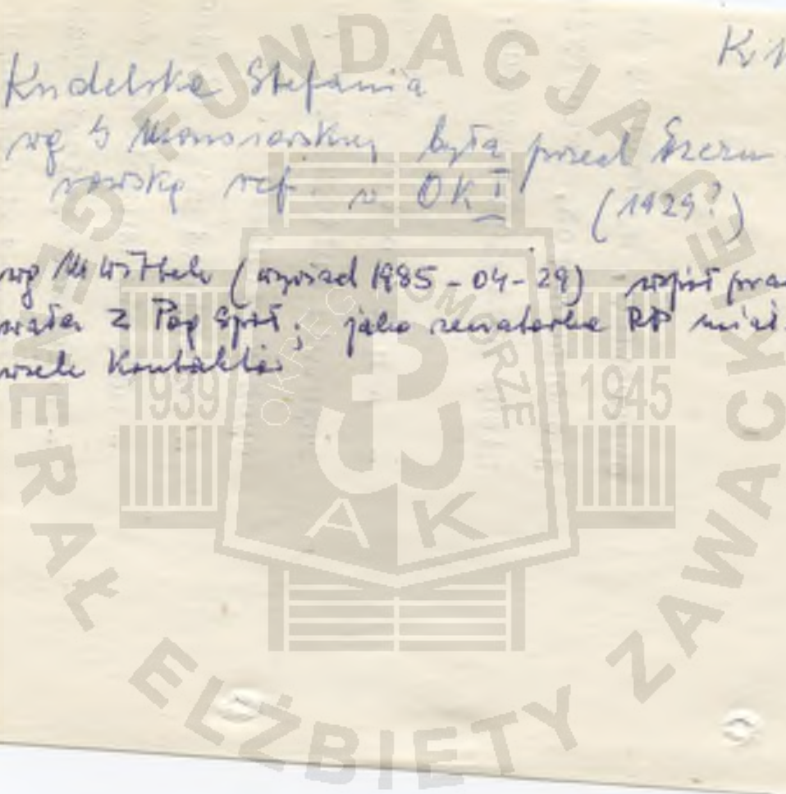
V Nazwiskowe karty informacyjne

Kndeloka Stefania

KW

wg 5 Mamoisanki, była przed Sieru-
nowskij ref. n. OKI (1929?)

wg M. W. Hela (wywiad 1985-04-29) - napis pras-
mowa z Pap Spt; jako rewalorka RP miała
wzlec Kambalio

Stefania KUDELSKA ps. *Hanna*, ur. 16 sierpnia 1890 r. w Warszawie. W latach 1912–1914 studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, ukończyła kurs przeszkolenia wojskowego w Związku Strzeleckim w Krakowie, od lutego 1913 r. kierownicza sekcji w Kole

Kobiet Związku Strzeleckiego. Czynna w dziale propagandy na terenie Królestwa Kongresowego, w sierpniu 1914 r. zorganizowała dla strzelców intendenturę na Oleandrach w Krakowie i etapowe kuchnie żołnierskie w Jędrzejowie. We wrześniu 1914 r. przydzielona do oddziału wywiadowczego 1 pułku strzelców, kurierka na tereny pozafrontowe. Została aresztowana w 1914 r., po uwolnieniu wróciła do służby kurierskiej. Wstąpiła do POW 13 lipca 1915 r. i kolejno pracowała w intendenturze, kancelarii, służbie łączności, a w 1918 r. ponownie w oddziale wywiadowczym i następnie w żandarmerii POW od 15 listopada 1918 r. Od września do grudnia 1919 r. Stefania Kudelska była komendantką okręgu płockiego POW, od stycznia 1920 r. oficerem wywiadu 12 Dywizji Piechoty, następnie 6 Armii. Została włączona do ewidencji OLK, awansowana do stopnia podporucznika OLK. Członek Komisji Likwidacyjnej OLK w 1922 r., od lutego 1922 r. do marca 1923 r. urzędniczka Delegatury Rządu RP w Kijowie; po powrocie do kraju czynna w akcji przysposobienia kobiet do obrony kraju. Współzałożycielka PWK, instruktorka tejże, od listopada 1929 r. do października 1935 r. była kierowniczką referatu wf i pwk w DOK I w Warszawie, później w Państwowym Urzędzie WF i PW w Wydziale WF i PW Kobiet. Od września 1935 r. została senatorem RP, od 1938 r. posłanką na Sejm RP. We wrześniu 1939 r. ewakuowana z Warszawy znalazła się we Lwowie, tam pod dowództwem Haliny Wasilewskiej służyła w ochotniczym kobiecym batalionie Lwowskiej Brygady Obrony Narodowej; po powrocie do Warszawy pracowała w RGO, wiceprzewodnicząca Komitetu Samopomocy Społecznej. W konspiracji była referentką w Szefostwie WSK KG AK.

Zginęła w Powstaniu Warszawskim 12 sierpnia 1944 r.

Źródła: Akta personalne w CAW; Mycielska D., Zawadzki J., *Senatorowie w latach II wojny światowej*, Warszawa 1996; Zawacka E., *Czekając na rozkaz...*, Lublin 1992.

II 42

Cieńki Kowal R.,
OLK 5 89,90

VV

Inspektorka Stefania Kudelska ur 1890r.

Od 1914 r była pod pseudonimem "Hanka" kurierką Naczelnego Dowództwa Legionów, potem członkinią Oddziału Kobięcego Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Brała udział w wojnie polsko-rosyjskiej w stopniu podporucznika. Od 1922 r działała w Komitecie Społecznym PKdOK, od 1934 r była kierowniczką Wydziału Propagandy Komendy Naczelnej PWK, redaktorką miesięcznika "Dla Przyszłości". W 1935 r była senatorką Rzeczypospolitej, w 1938 r - posłem na Sejm. Uzyskała stopień kapitana. Zginęła 12 sierpnia 1944 r w czasie Powstania Warszawskiego, ma symboliczny grób na Powązkach.

Inspektorka Stefania Kudaleka ur 1890r.

Od 1914 r była pod pseudonimem "Hanka" kurierką Naczelnego Dowództwa Legionów, potem członkinią Oddziału Kobięcego Polskiej Organizacji Wojskowej /POW/. Brała udział w wojnie polsko-rosyjskiej w stopniu podporucznika. Od 1922 r działała w Komitecie Społecznym PKdOK, od 1934 r była kierowniczką Wydziału Propagandy Komendy Naczelnej PKW, redaktorką miesięcznika "Dla Przyszłości". W 1935 r była senatorką Rzeczypospolitej, w 1938 r - posłem na Sejm. Uzyskała stopień kapitana. Zginęła 12 sierpnia 1944 r w czasie Powstania Warszawskiego, na symboliczny grób na Powązkach.

Inspektorka Stefania Kudelska, ur. w 1890 r. Senator-
ka RP. Kierowniczka Wydziału Propagandy Komendy Na-
czelnej PWK, redaktorka "Dla Przyszłości", kpt, re-
ferentka Szefostwa WSK KG AK, ps. legionowy "Hanna".
Zginęła w Powstaniu Warsz. 12.VIII.1944 r. Grób sym-
boliczny na Powązkach.-

o 17/11 m. 1939
1945
AK

HSz.

+

KUDELSKA STEFANIA

VM

POW
PKdOK
PWK

Powstanie

STEFANIA KUDELSKA, ur. 1890. Od 1914 była, pod ps. „Hanka”, kurierką Naczelnego Dowództwa Legionów, potem członkinią Oddziału Kobiecego POW. Brała udział w wojnie polsko-rosyjskiej 1920 w stopniu podporucznika. Od 1922 działała w Komitecie Społecznym PKdOK. Od 1934 była kierowniczką Wydziału Propagandy Komendy Naczelnej PWK, redaktorką miesięcznika „Dla Przyszłości”. W 1935 została senatorką Rzeczypospolitej Polskiej, w 1938 – posłem na Sejm RP. Uzyskała stopień kapitana. Zginęła 12 VIII 1944 w czasie Powstania Warszawskiego. Ma symboliczny grób na Powązkach.

D.K.M. 11.2000 r.

i

UM

AK
KG
POW

KUDELSKA Stefanie

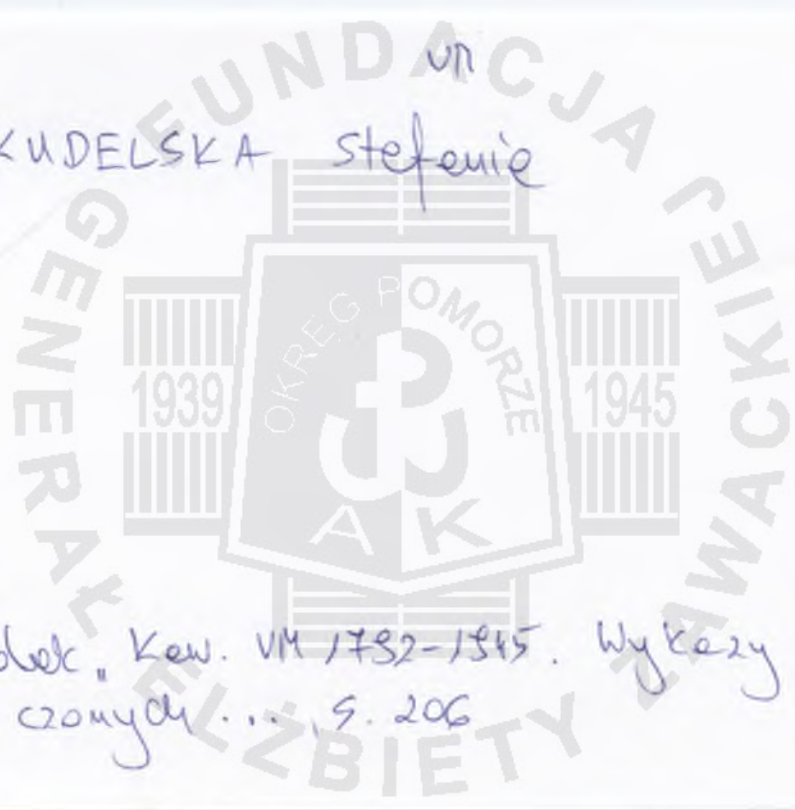
2ob. Album PPK Memsionstkie
s. 26 -

D.kw. 102

117

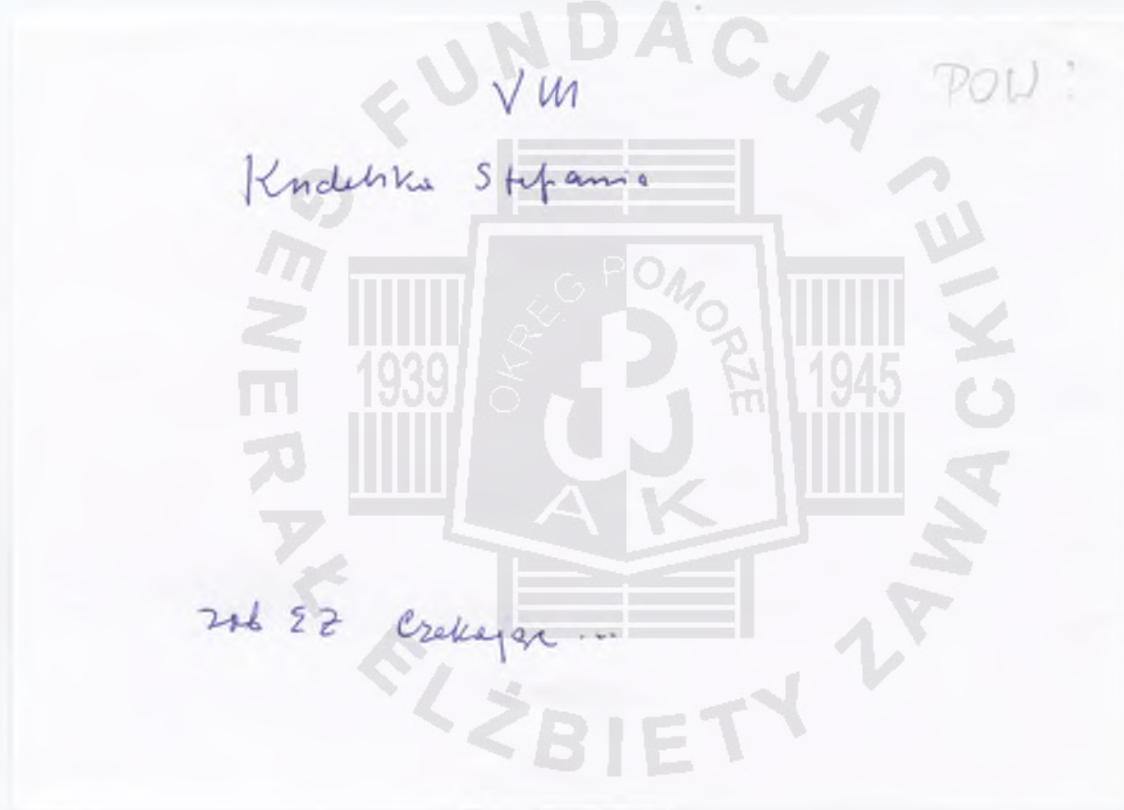
i

KUDELSKA ^{VI} Stefanie

Podtek „Kew. VI 1782-1845. Wykazy odme-
czonych...”, s. 206

D.kr. 1103

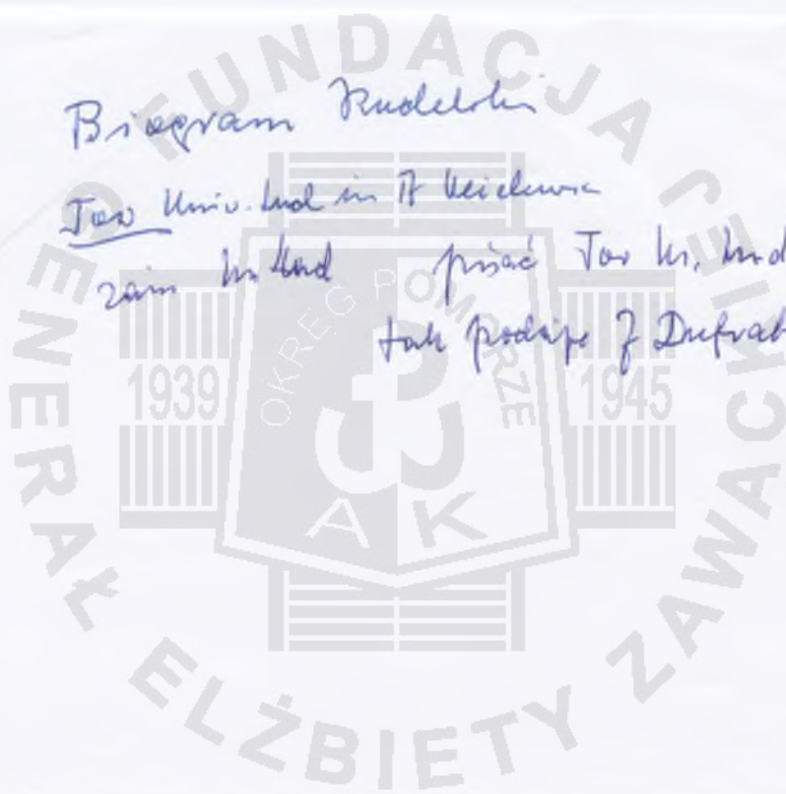

1975

Biogram Rudolfa

Tow. Uniw. w Kielcu

zain. w Kielcu proszę Tow. Uniw. w Kielcu
tak podpisz z Dufrem

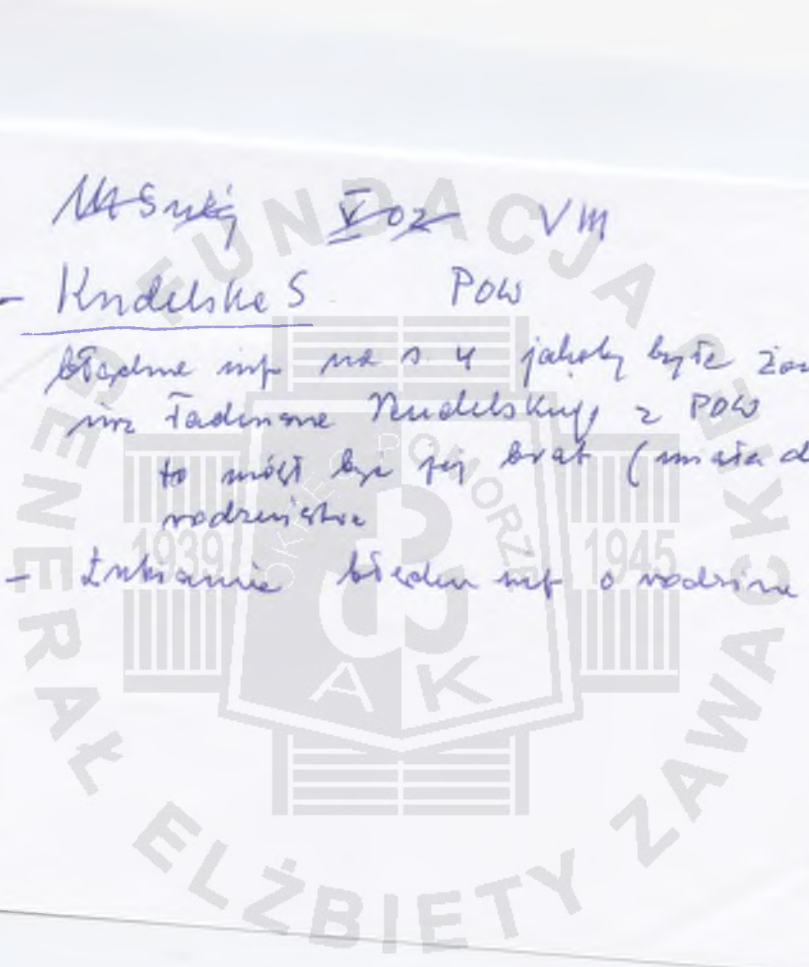
17

M. S. K. Voz VM

- Kndelske S. POW

Prapne inf na s. 4 jaly byte zono
na Tadmone Kndelskij z POW
to mlt by by brat (m sta dno
podriete)

- Inbranie bleda inf o podriete

i
VM
KUDELSKA Stefanie
- senator, działaczka PWK

Zob. Januszczek, "Dziś mówię, wtedy w..."
D.k. II 03 s. 42, 60

i

VM

POW

KUDELSKA Heune

- odznaczona VM ze udziałem w POW

zob. Filbijowka, Order VM 1932-1945, Wwe 1990,
s. 115

Dkw. 1004

i

UM

POW

KUDELSKA Stefanie
ps. "Hemne"

- Komendantka okręgowa KN-III w Płoskinowie do V 1920 r. (do opuszczenia Płoskinowa). Po niej funkcję tę pełnił Stefan Derewojed - s. 122
- "... "Hemne" i towarzyszące jej Wiedysława

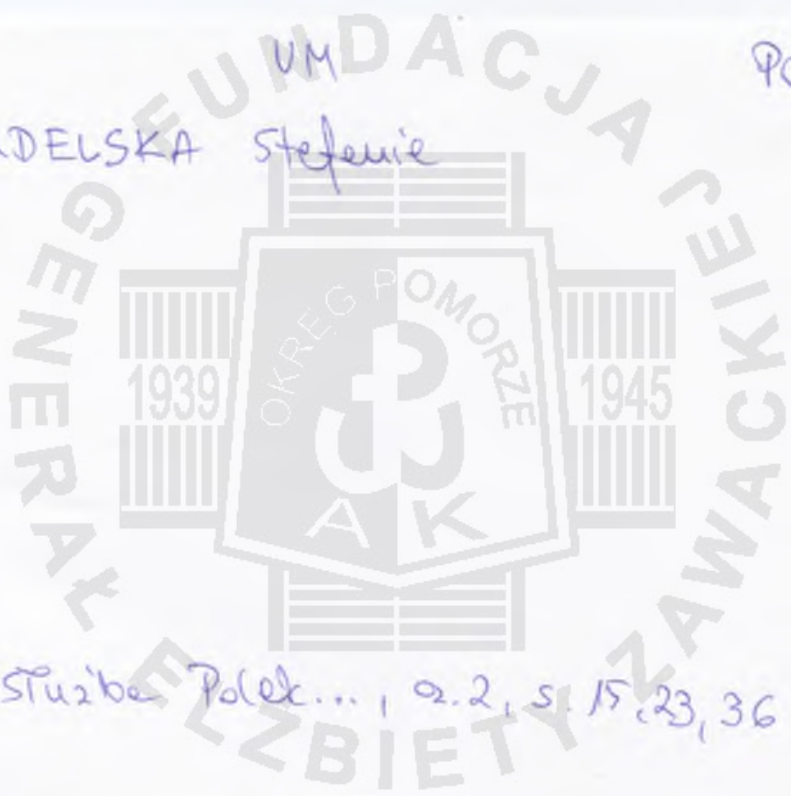
Zob. Fejtomski A, Wywiad u wojmie pd. - bolsz.
D.k. 1704 1918-1920, W-wa 1983, s. 122, 123 Verte

4147
A mój kawałek ps. "Pojęta", przed opuszczeniem
Płoskinowa wyłożyły w spowodowaniu
końcowym saldo w wysokości 2000 marek,
ale pieniędzy tych Derewojd nie otrzymał.
- s. 123

i

POW

ppow KUDELSKA Stefanie

Zob. Służba Polek... 1922, s. 15, 23, 36

Dk. I 04

1977

i VM POW

KUDELSKA Stefanie

2ob. Służba Półk ... , ce. 4, s. 84, 406

D. Ku. I. 04

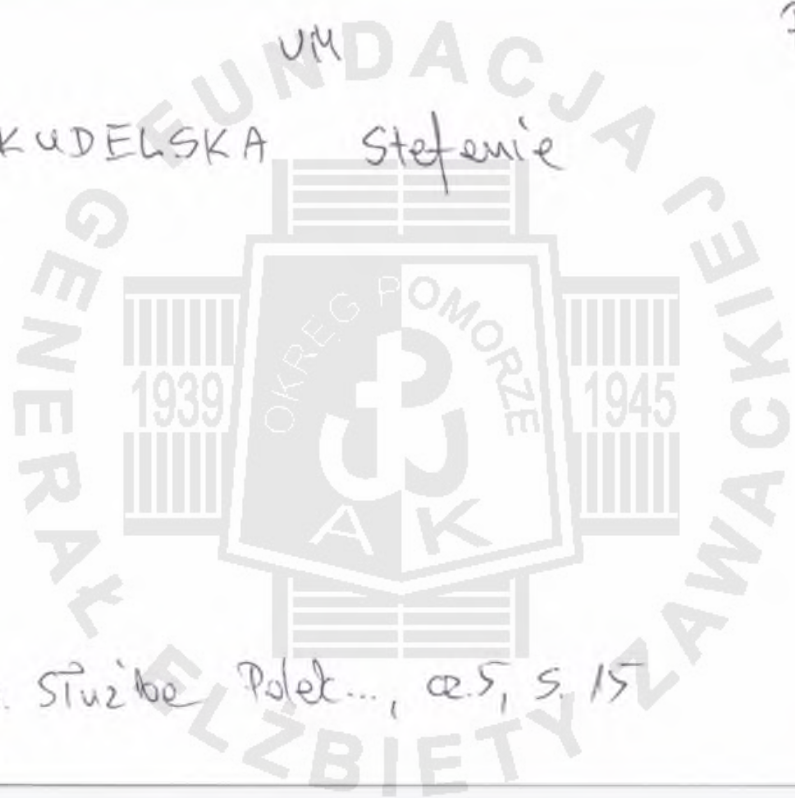

i

UM

POW

KUDELSKA Stefanię

2ob. Sluzba Polek..., cz. 5, s. 15

Dkw. 1104

i

POW

KUDELSKA Stefania Henne

Zob. Służba Półk ... , or. b. passim

D.k. 104

Inspektorka Stefania Kudelska ur 1890r. <

Od 1914 r była pod pseudonimem "Hanka" kurierką Naczelnego Dowództwa Legionów, potem członkinią Oddziału Kobięcego Polskiej Organizacji Wojskowej /POW/. Brała udział w wojnie polsko-rosyjskiej w stopniu podporucznika. Od 1922 r działała w Komitecie Społecznym PKdOK, od 1934 r była kierowniczką Wydziału Propagandy Komendy Naczelnej PWK, redaktorką miesięcznika "Dla Przyszłości".

W 1935 r była senatorką Rzeczypospolitej, w 1938 r - posłem na Sejm. Uzyskała stopień kapitana. Zginęła 12 sierpnia 1944 r w czasie Powstania Warszawskiego, ma symboliczny grób na Powązkach.

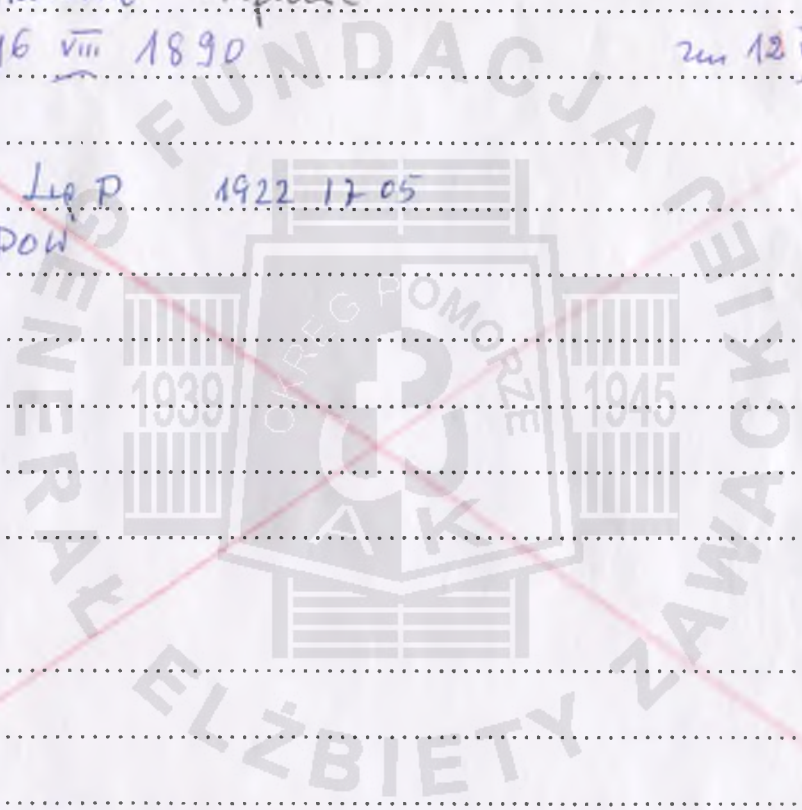
V. Nazviskové karty informacyjne
(tzw. Wypisy ze śródek)

Kndelske

1920

Smlej
115/52

- 1. N Kndelska S
- 2. I.,ps. "Hanna" Stefanie
- 3. ur. 16 VIII 1890 zm 12 VIII 1944 2-45
- 4. st.
- 5. Org. Lig.P 1922 17 05
POW
- 6. przydz. 1939 1945
- 7. funkcje
- 8. nr 5975
- 9. źr. Herof. 478 i 280

1. Herat. Kudelskie Hanna, obywatelka, 5, 59 75, Leg. Polskie, 1922, v. 17 s. 280, 478.

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

PSB

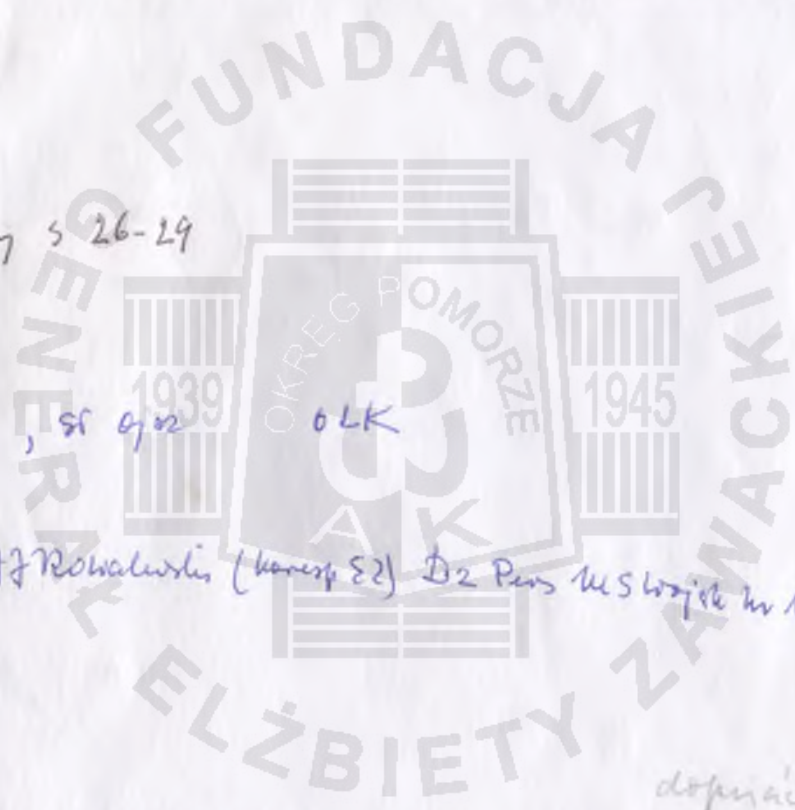
Album Missionary s 26-29

Wierne Formanek, sf 07/02

zrodlo listy R. Kowalski (konsep 82) Dz Pars MS Wojak nr 1 z dn 4 I 1923

Lt. „Wierne Formanek” Formanek

dopisac Ciendkowi A Olk

IV

Korespondencja

(2006) k. 4

KANCELARIA SENATU
BIURO INFORMACJI I DOKUMENTACJI
DZIAŁ INFORMACJI PUBLICZNEJ I EDUKACJI

9. 727/05

Warszawa, dnia 3 października 2005 r.

IV12

kom
Herc
Kudelskiej

Szanowna Pani

Prof. dr hab. Elżbieta Zawacka

Fundacja

Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej

ul. Wielkie Garbary 2

87-100 Toruń

Szanowna Pani!

Dziękuję za list z 22 września br. z informacjami o senator Stefanii Kudelskiej, Fundacji oraz *Słownikiem biograficznym kobiet odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*. Jest to bardzo ciekawie pomyślana i wartościowa publikacja. W formie rewanżu proszę przyjąć album *Druga Rzeczpospolita wobec Polonii*, przedstawiający opiekę przedwojennych władz nad polskim wychodźstwem.

W swoim liście wspomniała Pani, że w zbiorach Archiwum Wojennej Służby Kobiet znajduje sięteczka osobowa Stefanii Kudelskiej. Będę wdzięczny za odpowiedź, jakiego charakteru są zawarte tam fotografie (legitymacyjne, sytuacyjne)? Czy są to zdjęcia oryginalne czy reprodukcje? Ile ich jest? Podobne pytania będę miał w wypadku teczki senator Heleny Sujkowskiej z d. Chmieleńskiej.

Jeżeli będzie to wygodniejsze, proszę o odpowiedź przez pocztę elektroniczną, mój adres: zawadzki@nw.senat.gov.pl

Z wyrazami szacunku

Starszy Specjalista
Jarosław Zawadzki
Jarosław Zawadzki

W. 856/05

IV/3

B. m.
1 teczka
Kudelskiej

Toruń 2 XI 2005 r.

Ld2, 3490/E2/05

kojcie

Pan Jarosław Zawadzki
Kancelaria Senatu,
Biuro Dokumentacji, Dział Informacji
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 6

Szanowny Panie,

Dziękujemy za list z 3 bm., a zwłaszcza za przesłany piękny i bardzo cenny album *Druga Rzeczypospolita wobec Polonii*. Przesyłamy tom 2 *Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, który właśnie otrzymaliśmy z drukarni.

W sprawie zdjęć senator Stefanii Kudelskiej uprzejmie informuję, że w jej tezcze osobowej o sygn. 183/WSK w naszym Archiwum nie posiadamy niestety jej oryginalnego zdjęcia, tylko reprodukcję fotografii, którą załączam z prośbą o zwrot po wykorzystaniu. Zdjęcia sytuacyjne z S. Kudelską posiadamy prawdopodobnie w ikonografii działu archiwalnego PWK - Przystosowania Wojskowego Kobiet. Zgromadzonych mamy tam setki zdjęć, niestety jeszcze nie opracowanych więc odszukanie zdjęć z S. Kudelską jest na razie niemożliwe. Fotografia S. Kudelskiej znajduje się także w książce I. Ziemiańskiego, *Praca kobiet w POW – Wschód*, Warszawa 1933.

Natomiast w tezcze senator Heleny Sujkowskiej z d. Chmieleskiej o sygn. 3073/WSK nie ma w ogóle fotografii, jest tylko jej życiorys opracowany przez wnuczkę Danutę Francką zamieszkałą w Kanadzie. Życiorys ten otrzymaliśmy za pośrednictwem p. Hanny Zbirohowskiej-Kościa z Londynu, która ma kontakt z p. D. Francką. Podaję e-mail do H. Kościa: hannazk@o2.co.uk, może za jej pośrednictwem uda się zdobyć oryginalną fotografię Heleny Sujkowskiej.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp

Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

Załącznik

- 1) Reprodukacja fot. S. Kudelskiej
- 2) *Słownik Biograficzny Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, t. 2

856/07

IV/h
13 XII
k. NN

Warszawa, dnia 6 grudnia 2005 r.

KANCELARIA SENATU
BIURO INFORMACJI I DOKUMENTACJI
DZIAŁ INFORMACJI PUBLICZNEJ I EDUKACJI

bez odp.

Szanowna Pani
Prof. dr hab. Elżbieta Zawacka
ul. Gagarina 136 m. 26
87-100 TORUŃ

Szanowna Pani Profesor!

Dziękuję za list z 2 listopada br. i nadesłane informacje o Stefanii Kudelskiej i Helenie Sujkowskiej. Ucieszyłem się również z drugiego tomu *Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*. Bardzo dziękuję za tę książkę, która wzbogaci nasz podręczny księgozbiór historyczny.

Zgodnie z sugestią zawartą w liście, po wykorzystaniu, odsyłam fotografię Stefanii Kudelskiej.

Z poważaniem

Starszy Specjalista
Jarostaw Zawadzki
Jarostaw Zawadzki

T.183/wsk Pwł. Pow. Ak.

Wira

KULDELSKA Stefania

p.s. „Hanna”ⁿ

VI. Fotografie

1. fot. S. Kulelska siedzi [b.d.],
oryg., szt. 1

2. powiększenie tego samego zdj. poz. 1
[b.d.], reprodu. (7x9) szt. 1

3. stoi, w swoim mieszkaniu, pozytyw,
szt. 1 [b.d.], (5,2 x 5,6)

4. zdj. legitym., [b.d.], ksero, szt. 1

VI/1

1. WSK
Jeczki osobowe

2. T. 183/WOK

3. repr.

4.

5. KUDELSKA

Stefania
ps. "Harna" 4

6.

7.

8. Uwagi: brał opis 4

Przekazali M. Sulej i W. Misztel 24/6

(I kopia)

4)

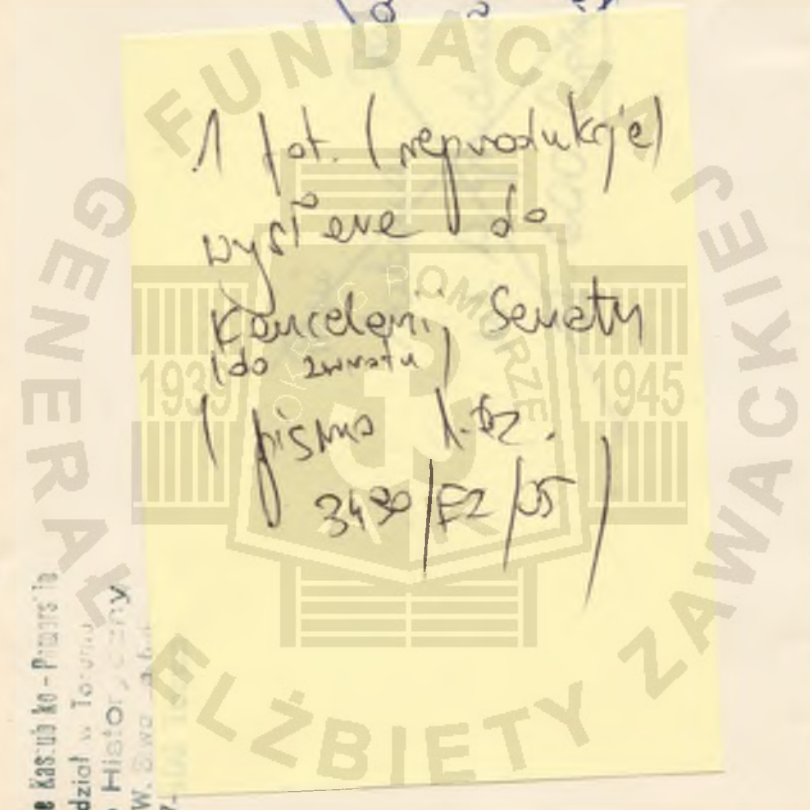
T. 183/WSK

Kuźniczka
10.12.1902
2

Stefania Jadwiga KUDELSKA

Zrzeszenie Kasubko - Pomorskie
Oddział w Toruniu
Klub Historyczny
ul. W. Świątka 6
87-100 Toruń

1 kopia
2 50 ok
1 fot. (reprodukcje)
wyst. ewe do
Kancelarii Senatu
(do zwrotu)
1 pismo k. dz.
3430 / RZ / 05

63/PWK

Wwa

Wsk

Wwa

KUDELSKA STEFANIA

KUDELSKA

63 PWR

Kudelska Stefania

KUDELSKA Stefania

KUDELSKA STEFANIA

ps. Nauka

63 | PWK H-ko

data wstępu

PWK - H-ko

WSK - H-ko

1944

KUDELSKA

K-v

KUDELSKA Stefania

